

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Postoj studentů středních škol k záškoláctví

Kateřina Rajnohová

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Rajnohová**
Osobní číslo: **H15163**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Postoj studentů středních škol k záškoláctví**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce pojednává o záškoláctví, které spadá do rizikového chování dětí a mládeže. Teoretická část práce se zabývá definicí záškoláctví a jeho druhy, příčinami, vlivem rodiny na studenta, důsledky záškoláctví a prevencí tohoto výchovného problému vyskytujícího se ve školách. Praktická část obsahuje výzkumné šetření, které je provedeno pomocí dotazníků. Cílem výzkumného šetření je zjistit, zda studenti středních škol podléhají záškoláctví, v jaké míře a z jakých důvodů. Dále jakým způsobem tento čas tráví a jak řeší omlouvání svých absencí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KNOTOVÁ, Dana. Školní poradenství. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada).ISBN 978-80- 247-4502- 2.

KYRIACOU, Chris. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178- 945-3.

MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.

ELLIOTT, Julian a Maurice PLACE. Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie. Praha: Grada, 2002. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0182-0

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Marcela Ehlová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích

Kateřina Rajnohová

31. března 2018

Tímto bych ráda poděkovala mé vedoucí práce PhDr. Marcele Ehlové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a spolupráci při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat ředitelům a ředitelkám daných středních škol za to, že mi umožnili provést výzkum právě na jejich školách, a v neposlední řadě také Ing. Jaroslavu Myslivcovi za pomoc při statistickém zpracování dat a ověřování hypotéz.

ANOTACE

Práce je věnována rizikovému chování adolescentů ve školním prostředí, konkrétně záškoláctví. Věnuje se socializačním faktorům, které ovlivňují dospívající mládež, dále vybraným formám rizikových aktivit adolescentů, typům a příčinám záškoláctví a také důsledkům, které toto chování s sebou přináší. Teoretická část práce uvádí ve svém závěru také možnosti řešení tohoto problému v rámci školy. Praktická část se zabývá tím, zda se studenti opravdu dopouští záškoláctví a jak často, jakým způsobem řeší omlouvání svých absencí a také tím, co v tomto čase, který získají vynecháním vyučování, dělají. Dalším cílem je zjistit, zda rodiče své děti v záškoláctví podporují a jak studenti subjektivně vnímají preventivní program v rámci své školy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Záškoláctví, rizikové chování mládeže, mládež, škola, adolescence, preventivní program, absence ve výuce.

TITTLE

The attitude of high school students to the truancy

ANNOTATION

This thesis is focused on risky behavior of adolescents in school environment, specifically on truancy. Not only does it focus on socializing factors which effect maturing teenagers, it also covers selected forms of risky activities of adolescents, together with types and reasons for truancy, including the aftereffects which come with this kind of behavior. The theoretical part of thesis includes possible solution of the problem. Practical part then focuses on reality behind the truancy. If the students really do skip the classes and how often. What kind of method do students use to excuse their absence and how they spend their free time they get from not being at school. Another goal is to find out whether their parents approve the truancy and how the students feel about the schools preventive program.

KEYWORDS

Truancy, risk behaviors of youth, youth, school, adolescence, preventive program, the absence in the teaching.

Obsah

Úvod	1
1 Období adolescence.....	3
1.1 Socializační faktory v období dospívání	4
1.1.1 Vliv sociálního prostředí rodiny	5
1.1.2 Vliv sociálního prostředí školy na dospívající.....	6
1.1.3 Vliv sociálního prostředí vrstevníků.....	9
1.2 Rizikové chování mládeže	10
1.2.1 Formy rizikových aktivit mládeže	10
2 Záškoláctví.....	11
2.1 Vymezení pojmu	11
2.2 Typy záškoláctví	12
2.3 Příčiny záškoláctví	14
2.3.1 Typologie záškoláctví	15
2.4 Způsob omlouvání absence ve vyučování u středoškolských studentů	16
2.5 Prevence záškoláctví	18
2.6 Možnosti řešení záškoláctví v rámci školy	18
2.6.1 Aktéři poradenských služeb poskytovaných ve škole	19
2.6.2 Úloha školy v řešení záškoláctví	21
2.6.3 Jak zlepšit školní docházku.....	22
2.7 Důsledky záškoláctví	23
3 Metodologie výzkumu.....	25
3.1 Výzkumný cíl	25
3.2 Výzkumné otázky.....	26
3.3 Stanovení hypotéz	26
3.4 Výzkumné metody	27

3.5	Výzkumný soubor	27
3.6	Realizace výzkumu	27
4	Vyhodnocení a interpretace výsledků výzkumu	29
4.1	Prezentace výsledků výzkumu	30
4.2	Verifikace hypotéz	45
4.3	Interpretace výsledků výzkumu	51
4.4	Závěr výzkumu.....	52
5	Diskuze	54
	Závěr	57
	Seznam zdrojů.....	59

Úvod

Záškoláctví stejně jako šikanu, užívání nelegálních látek nebo rizikové sexuální aktivity řadíme mezi rizikové chování mládeže, z něhož však plynou rizika nejen pro jedince, který se ho dopouští, ale má neblahý vliv i na celou společnost. Záškoláctví se může objevovat na všech stupních škol – základní, střední i vysoké. V této práci se však zaměřím spíše na období adolescence a studenty středních škol. Je to z toho důvodu, že studenti v tomto období prochází pubertou, obdobím vzdoru vůči autoritám, výskyt rizikového chování je tedy u nich také častější.

Toto téma jsem si vybrala, protože stále častěji slyším, že se zvyšuje nezájem studentů o vzdělávání a zvyšují se absence ve výuce. Následuje většinou negativní hodnocení jedince, který se tohoto jevu dopouští, ale už méně lidí se zajímá o to, co ho zapříčiňuje. Důvodem může být špatné rodinné zázemí, vliv spolužáků, subkultur a nebo také špatné výchovné postupy uplatňované přímo ve škole. Cílem mé bakalářské práce je tedy zjistit postoj studentů středních škol k záškoláctví a tím se dozvědět, jaké příčiny k němu mají právě oni a jakým způsobem se s tímto jevem vypořádávají. Myslím si, že se s tímto problémem potýká většina škol, a proto by se o něm mělo více hovořit a nepřehlížet ho jako něco, co ke škole prostě patří.

Teoretická část bakalářské práce se v první části zabývá charakteristikou období adolescence a vystihuje socializační faktory, které toto období výrazně ovlivňují, a to především vrstevníky, školu a rodinu. Dále je zde definováno rizikové chování, jeho oblasti, také záškoláctví, jeho typy a příčiny. Součástí je také popis metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), který udává postup při omlouvání žáků a také návod, jak přistupovat k případům neomluvených absencí a jejich zvyšujícího se počtu. Nelze však tento jev jen popisovat, proto jsou zde uvedeny možnosti jeho řešení v rámci školy, poradenské služby ve škole i možnosti zlepšení školní docházky. Důležitou součástí je také prevence a předcházení tomuto jevu. Jsou zde zmíněny i důsledky toho, když se nepovede záškoláctví předejít.

Cílem praktické části je zjistit pomocí dotazníkového šetření, jaký postoj mají k záškoláctví studenti středních škol a zda se jejich postoj mění tím, že studují na státní či soukromé střední škole. Výzkumný soubor tvoří studenti ve věku 15–18 let. Konkrétně jsem se zaměřila na studenty, kteří jsou nezletilí, neboť na některých školách je rozhodnutím ředitele

v rámci školního řádu dána plnoletým studentům možnost psát si omluvenky sami, nelze tedy v tomto případě záškoláctví přesně rozpoznat. Dalším úkolem této části je zjištění frekvence záškoláctví u studentů, důvodů, jež je k němu vedou, a také toho, jak studenti řeší omlouvání svých absencí. Dále je sledováno, jak čas, který absencí ve škole získají, využijí a kde ho tráví. Zároveň mě zajímá, zda ve škole nějaké preventivní programy probíhají a zda mají v konečném důsledku subjektivní pozitivní dopad na studenty. Stanovila jsem si dvě důležité proměnné – pohlaví studentů a typ dané střední školy (soukromá střední škola a státní střední škola) a pomocí verifikace hypotéz bych ráda ověřila jejich vliv na konečné výsledky výzkumného šetření.

Přínos této bakalářské práce pro mě vidím především v získání nových informací a prohloubení již získaných znalostí. Pro ředitele škol, na kterých bude výzkumné šetření provedeno, vidím výsledky práce jako možnou inspiraci k řešení dané problematiky. Na základě toho by si mohli uvědomit, na co se zaměřit, a proškolit i své pedagogické pracovníky, případně alespoň částečně změnit strategii svých minimálních preventivních programů. Dále si myslím, že by má bakalářská práce mohla vést k zamyšlení a rozšíření povědomí o tomto problému mezi širší veřejnost, tedy i mimo pedagogické pracovníky, protože i na společnost má záškoláctví značný vliv.

1 Období adolescence

Adolescence nebo také dospívání probíhá mezi 10. až 20. rokem života. V tomto období se jedinec snaží být co nejdříve dospělý – snaží se zbavit svých dětských návyků, především podřízenosti vůči rodičům a nutnosti poslouchat nejen je, ale také učitele a veškeré autority. Neuvědomuje si však, že toto právo přináší i jisté povinnosti, jimiž je například zodpovědnost, se kterou se smiřuje jen stěží, a v případech, kdy si neví rady, uchyluje se k nesprávným činům, jako je lhaní, záškoláctví apod.¹

Období dospívání je také obdobím mnohých změn, které můžeme rozdělit na tři oblasti – fyziologické, kdy dochází ke změnám zevnějšku, dále pak sociální, při kterých jedinec navazuje interpersonální vztahy, jež ho následně ovlivňují jak kladným, tak i negativním způsobem, tedy, rodina, učitelé či vrstevníci, a dále změny psychologické.²

Vzhledem k tomu, že je období adolescence dlouhé, rozděluje ho Vágnerová³ ještě na dvě podskupiny – raná adolescence a pozdní adolescence. Raná adolescence se týká prvních pěti let tohoto období a typické pro ni jsou spíše fyzické změny, tedy zevnějšek. Dále jsou zde důležité vztahy, kamarádi a první lásky, pomocí kterých se adolescenti snaží odpoutat od svých rodičů či rodinných příslušníků. Důležitou úlohou rodičů je nechávat své děti postupně odpoutávat a dávat jim větší volnost, čímž jim napomáhají nejen k samostatnosti a vlastnímu rozvoji, ale také k tomu, aby byly schopny nést následky za své činy. Pozdní adolescenci náleží posledních pět let a je opět spojena se změnami, tentokrát spíše psychosociálními. Jedinec si buduje nová postavení, která jsou spojena nejen s ukončením školní docházky a nástupem na střední školu, ale také s ukončením této etapy a nástupem do zaměstnání či na vysoké školy.

Jiné rozdělení tohoto období nalezneme u Macka⁴ či Dolejše⁵, kteří tvrdí, že je důležité členitější dělení, protože nelze srovnávat dospívající na začátku tohoto období a na konci, jelikož s každým rokem přichází nové změny v životě adolescenta. Dělí proto dospívání následovně – na časně ve věku 10–13 let, střední ve věku 14–16 let a nakonec pozdní pro věk 17–20 let. Přičemž dvacátý rok nemusí být ještě konečný, věk úplného dospění se neustále prodlužuje, což je způsobeno prodlouženou dobou studia na vysokých školách.

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.*, s. 321.

² SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 26.

³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.*, s. 323 - 324.

⁴ MACEK, Petr. *Adolescence*, s. 10.

⁵ DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*, s. 82.

Při určování dospělosti tedy musíme brát v úvahu, že neexistuje přesná definice, dle které bychom určili člověka za dospělého. Zároveň si musíme uvědomit, že chceme-li určit biologickou či duševní dospělost, musíme brát ohledy i na právní a kulturní normy. Dospělost mohou však určit i faktory, které tomuto vymezení napomáhají, například ukončení formálního vzdělání a následný zisk zaměstnání, dále odstěhování se od rodičů a založení své vlastní rodiny. Mimo jiné sem spadá i dosažení zletilosti a zisk volebního práva, trestní odpovědnost, vydání občanského průkazu a mnoho dalšího. Jedním z důležitých faktorů je také postoj jedinců ke zletilosti, tedy jestli se oni sami již cítí být dospělými.⁶

Období dospívání je specifické hledáním sebe samotného, experimenty v oblastech, ve kterých by se jedinec chtěl realizovat. Ne vždy se však vydá tím správným směrem, na všechny své činy nemusí být pyšný, důležité však je, aby si to ve správnou dobu uvědomil. Určitou roli hraje také dosažení plnoletosti a možnost dospívajícího rozhodovat o právních úkonech.⁷

1.1 Socializační faktory v období dospívání

Socializace je v období dětství a dospívání velice důležitá, protože formuje daného jedince. Jedná se o proces, který je však celoživotní a pokračuje v menší míře i v dospělosti. Socializace obsahuje vědomé i nevědomé vlivy, patří sem mimo jiné i přírodní vlivy, které učí jedince žít v dané kultuře, osvojit si normy, hodnoty a tradice dané společnosti. Proti socializaci stojí proces výchovy, který je vědomý a prováděný výhradně lidmi – rodiči, pedagogy a dalšími.⁸ Na období dospívání jedince mají také vliv socializační faktory, především je to rodina, která ho ovlivňuje již od narození, dále škola, do které adolescent chodí a kde na něj působí pedagogové a výchovní poradci.⁹ V období dospívání také hodně záleží na tom, s kým jedinec kamarádí a v jaké skupině svých vrstevníků se pohybuje. Protože s nimi tráví daleko více času, ovlivňují ho daleko více než dřív a rodiče a učitelé ztrácí svůj vliv.¹⁰

⁶ ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie*, s. 172 - 173.

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.*, s. 325.

⁸ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*, s. 15.

⁹ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 95.

¹⁰ ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*, s. 565.

Dle Vágnerové¹¹ jedinci, kteří neměli v období dospívání citové zázemí, jsou schopni se odpoutat od rodiny, přestat brát rodiče jako autoritu a chovat se bez jakýchkoliv zábran. Vzniká tak u nich kriminální chování, jako jsou krádeže, záškoláctví či přepadávání.

1.1.1 Vliv sociálního prostředí rodiny

Rodina má v procesu socializace nezastupitelný význam, je s dítětem od jeho narození a je první, kdo může ovlivnit jeho vývoj a následně jeho působení v celém svém životě. „*O rodinném soužití mluvíme tehdy, kdy dochází ke vzájemnému uspokojování psychických potřeb rodičů a potřeb dítěte.*“¹² Rodiče nejsou jen těmi, kdo dává příkazy, odměny a tresty, dochází zde také k vzájemnému ovlivňování rodičů svými dětmi, rodiče se z jejich reakcí a skutků učí také.¹³ Součástí dospívání je také schopnost odpoutat se od rodiny a navázat nové a pevné vztahy s jinými lidmi, což je základem pro to, aby si jedinec vytvořil novou rodinu a prostředí pro své děti.¹⁴

Jedlička¹⁵ uvádí funkce rodiny, které jsou neodmyslitelným procesem. „*Primární funkce rodiny je to, že od narození ovlivňuje vývoj jedince, vytváří citové vazby, které mají dlouhodobý vliv a zapisují se trvale do duševního života dítěte. Jedinec si s sebou odnáší základní pojetí citů a modely chování jako své vlastní dispozice a sklony. Zprostředkující funkce rodiny spočívá také v tom, že si v jejím vztahovém rámci jedinec osvojuje základní životní stupnici hodnot, jejichž prostřednictvím se připravuje na společenský život.*“

Na socializaci jedince a následné vytvoření rizikového chování může mít vliv více faktorů. Důležité je prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Pokud je doma vše v pořádku, je větší pravděpodobnost, že nenastane důvod k tomu, aby se jedinec choval jinak, než je ve společnosti běžné. Vyskytnou-li se však problémy se vztahy v rodině, jako například hádky s rodiči či se svými sourozenci nebo dojde ke ztrátě blízké osoby, je toto období nejkritičtější, protože dospívající si s tím neumí poradit a reagují přehnaně, například některým z rizikových chování.¹⁶ Dosavadním problémem je i to, že hodně dětí vyrůstá v užší rodině, rodiče jsou na ně v podstatě sami, a nemohou tedy vše uhlídat. Fontana¹⁷ poukazuje na to, že se mnoho

¹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*, s. 789.

¹² MATĚJČEK (1992) in SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 96.

¹³ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 97.

¹⁴ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 21.

¹⁵ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*, s. 35.

¹⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie*, s. 73.

¹⁷ FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*, s. 37.

mladých lidí stěhuje z rodných měst a nemají kolem sebe dostatek známých a příbuzných. Ztrácejí tím zábrany, protože si jsou vědomi, že jsou v anonymitě, že je nikdo nezná.

Vztahy nejsou jediným faktorem, který ovlivní chování dospívajícího. Důležitý je i způsob výchovy rodičů. Není stanoven žádný styl jako ten správný, na různé děti fungují jiné výchovné styly. Některé však mohou rizikové chování více vyvolat, jedná se především o ty, které nechávají jedinci větší volnost.¹⁸ S výzkumem K. Lewina (in Čáp)¹⁹ došlo k rozdělení výchovných stylů na autoritativní, liberální a demokratický. Dalším autorem, který se výchovnými styly zabýval, je Matějček²⁰. Dělí je na kladné a záporné, nebo, jak on sám píše, na ty se znaménkem mínus k citovému vztahu k dítěti a ty se znaménkem plus. Do záporné kategorie řadí zavrhuující a zanedbávající výchovu, do té kladné potom rozmazlující, úzkostnou výchovu a také výchovu s přehnaným očekáváním. Řezáč²¹ dále uvádí nevhodné výchovné styly a upozorňuje na styly výchovných interakcí, které vycházejí z nepřiměřených očekávání vůči studentovi. Patří sem nejednotný, proklamativní, povolný, nedůsledný, potlačující, podplácející, rozmazlující, protekční, skleníkový, moralizující, zanedbávající, úzkostný, autoritářský a perfekcionista přístup.

1.1.2 Vliv sociálního prostředí školy na dospívající

*„Kromě výuky a přípravy na budoucí profesi či na další vzdělávání škola zjevně ve značném rozsahu působí jako socializační činitel ve vývoji dospívajících.“*²² Stejný názor sdílí Jedlička²³, který tvrdí, že škola kromě tradičních vyučovacích předmětů, jako je matematika, jazyky, chemie a další, učí také normám a zákonům, případně jaké za jejich nedodržení hrozí tresty. Poukazuje také na to, že nikdo není stejný a studenti se ve škole a třídě učí mimo jiné i toleranci a utváření postojů nejen vůči sobě, ale i ostatním.

Socializace v rámci školy má určitá pravidla, například délku tohoto procesu. Jedná se o dlouhodobé působení, v rámci kterého lze vštípit studentům pravidla, podle nichž by se měli řídit, a klade se zde velký důraz na prevenci patologických jevů.²⁴

¹⁸ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 24 - 25.

¹⁹ ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*, s. 304.

²⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, s. 60 - 64.

²¹ ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*, s. 199 - 201.

²² ŠTĚTOVSKÁ in KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 33.

²³ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*, s. 44.

²⁴ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*, s. 127.

U dospívajících se tedy nemůže pokládat za stabilní místo ani škola, protože toto období je typické přechodem ze základní školy na střední školu, kde se setkávají s novými spolužáky, učiteli a musí se naučit s nimi opět vycházet, důvěřovat jim. Dospívající se potýkají s obavami, že nezapadnou do kolektivu a následně budou šikanováni nebo narazí na nechápající učitele, což mohou být faktory, které rizikové chování vyvolají. Dalšími rizikovými faktory, které z toho vyplývají, mohou být například vysoký počet studentů ve třídě nebo upřednostňování někoho před druhým a povyšování se nad ním.²⁵

Pro správný vývoj adolescenta je důležitá osobnost učitele. Nezáleží jen na jeho odbornosti a schopnosti udržení kázně ve škole, ale také schopnosti empatie a pomoci s jinými záležitostmi, které se školy netýkají. V případě nefunkční rodiny může být učitel kompenzací autority v rodině.²⁶

Stejně jako v rodině můžeme i ve škole rozdělit výchovné styly na několik skupin dle Čápa a Mareše²⁷ :

Autokratický styl – Typické pro něj jsou příkazy a následná kontrola. Důležitý je výkon, ne pocity žáků. Což dle mého názoru nemá dobrý vliv, děti pracují pod nepřiměřeným stresem a následkem může být i odmítání školy.

Liberální styl s nezájmem o dítě – Typický je nezájem jak o dítě, tak o to, co se ve třídě děje, lhostejnost k prospěchu dítěte.

Rozporný autokraticko-liberální styl – Směs liberálního a autokratického stylu, které se většinou podle okolností střídají.

Laskavý liberální styl – Důležitou roli zde hraje empatie ze strany učitele, na základě které nemá tak velké nároky na studenty, což vede k jeho oblíbenosti, ale zároveň také ke snížení autority.

Integrační styl – Cílem je porozumění, ale zároveň přiměřené nároky, které jsou kontrolovány. Učitel s žáky komunikuje a snaží se jim pomoci, očekává však za to od nich stejný přístup. Myslím si, že je to nejlepší přístup, kterým by se měla řídit většina učitelů. Je důležité mít autoritu, ale také se snažit pochopit, že ani děti to nemají v životě jednoduché, a ne každé má stejné možnosti, zázemí apod.

²⁵ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 29.

²⁶ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 102.

²⁷ ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*, s. 325.

Dle mého názoru má na vznik rizikového chování u mládeže největší vliv autokratický styl výchovy, jelikož dospívající v tomto období neuznává autority a snaží se prosazovat sám. Čím více učitel něco nařizuje, tím víc se jedinec snaží odporovat, což může mít za následek záškoláctví, lhaní, školní nekázeň a další. Na vzniku rizikového chování se může podílet i opačný styl výchovy, a to laskavý liberální styl, kdy jedinec není pod dostatečnou kontrolou a má pocit, že si může dělat, co chce. V rodině to může jedinci procházet, může mu to vyhovovat, ve škole však jsou nastavena jiná pravidla, mohou být přísnější a tím, že na ně dítě není zvyklé, nechce je dodržovat. Při nedodržování pravidel pak dochází ke konfliktům jak s učiteli, tak mezi žáky, které ovlivňují třídní klima.

1.1.2.1 Vliv třídního klimatu

Chování dospívajících také výrazně ovlivňuje školní a třídní klima. „*Klimatem třídy se myslí dlouhodobé rozpoložení typické pro třídu, ustálené postupy vnímání a prožívání a reagování všech zúčastněných; důležité je subjektivní vnímání klimatu, tedy jak ho vnímají zúčastnění, ne jak třída působí navenek.*“²⁸

Třídní klima tvoří spolužáci, se kterými dospívající tráví hodně času, dále jsou to vyučující dané třídy, důležitou roli při vytváření tohoto prostředí má i třídní učitel. V rámci třídy se tvoří skupiny podle zájmů, názorů, někdo patří do více podskupin, někdo naopak do žádné. Vzájemně se ovlivňují, přejímají názory a podněcují se k různým činům, ať už správným či méně správným.²⁹

Nejčastěji se třídní klima dělí podle hodnocení, a to na pozitivní – žák má dobré pocity z prostředí a na negativní – žák se v tomto prostředí necítí dobře. Toto rozdělení není jednoznačné, může se stát, že kolektiv může být v pořádku, a tak se příčina musí hledat jinde.³⁰ Dle Laška³¹ se také klade důraz na spokojenost ve třídě, ale zkoumá se i soutěživost a míra konkurence ve třídě, jak jsou spolužáci spolu schopni spolupracovat a držet pohromadě. Všechny tyto oblasti třídního klimatu se zjišťují pomocí MCI dotazníku, který je pro snadné vyhodnocování mezi učiteli oblíbený a nastíní situaci ve třídě. Holeček³² ještě k těmto kritériím doplňuje, že by se měly zjišťovat konflikty mezi studenty a sledovat pořádek při výuce, tedy

²⁸ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 103.

²⁹ ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*, s. 565.

³⁰ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 104.

³¹ LAŠEK, Jan. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*, s. 53.

³² HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*, s. 120.

kázeň studentů.³³ Hlavním cílem je vytvořit přátelské prostředí pro všechny, namotivovat studenty k práci a zájmu o školu, čímž docílí také jejich lepších studijních výsledků a zamezí strachu z učitele.³⁴ Kladné školní klima má také pozitivní vliv na snížení rizikového chování mladistvých.³⁵

Ve třídě středoškolských studentů se mění postoj učitele, na základních školách se děti chtějí učiteli zalíbit, zavděčit a pomáhat, u studentů středních škol, je to tak, že se chtějí spíše zalíbit svým spolužákům a pokud to situace vyžaduje, učiteli odporují, odsekávají mu či se ho snaží zesměšnit a nemusí to být ani ze svého přesvědčení, ale spíše proto, aby ho kolektiv nevyloučil, pokud by to neudělal.³⁶

1.1.3 Vliv sociálního prostředí vrstevníků

Důležitou a nejvíce ceněnou skupinou v dospívání jsou vrstevníci. Je to z toho důvodu, že adolescenti se snaží odpoutávat od svých rodičů, snaží se nebýt na nich tolik závislími a také nepřejímat jejich názory. Vztahy mezi kamarády se tak prohlubují, protože vědí, že jim mohou říct svá tajemství a že si navzájem rozumí, protože prožívají podobné situace, což se o rodičích říci nedá. Ti si tím nejspíš prošli také, ale už je to dávno, proto pochopení nemají nebo jsou si vědomi následků.³⁷

Od přátelského vztahu se očekává, že bude rovnocenný, že jedinci jsou na stejné úrovni, mohou dělat stejné věci a vztah není založený jen na příkazech a zákazech. Důležité je také to, jakou skupinu, ve které by chtěl trávit svůj čas, si jedinec zvolí. Důležitým faktorem jsou společné zájmy, může se jednat o skupinu ze sportovního oddílu, spolužáků a dalších. Někdy je ale také možné to, že společné zájmy mít nemusí, nezapadají do žádné z možných skupinek, než by tedy byli sami, raději se k někomu přidají a podřizují se mu. Někdy to může mít pozitivní vliv, jedinec je skupinou motivován a dosáhne výsledků, o kterých by se mu ani nesnilo, někdy vliv opačný, negativní, kdy jedinec koná skutky, na které by sám neměl odvahu či by ho ani nenapadly. Zpočátku to mohou být maličkosti, které začínají třeba kouřením, protože kouří i zbytek party, ale nakonec se to může zvrhnout i v daleko horší chování. Za rizikový faktor

³³ HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*, s. 120.

³⁴ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 104.

³⁵ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 105.

³⁶ ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*, s. 22 - 23.

³⁷ SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 107.

můžeme tedy považovat vznik komunit a subkultur, jež negativně ovlivní každého jedince, který s nimi nějaký čas stráví.³⁸

Typické pro dospívání je také změna složení daných vrstevnických skupinek. Zatímco v časně adolescenci jsou skupiny tvořené osobami stejného pohlaví, ve střední adolescenci se začínají chlapecké a dívčí skupiny mísit a pozdní adolescence je již typická tvořením párů opačného pohlaví, které dále tvoří partnerské páry.³⁹

1.2 Rizikové chování mládeže

Pod pojmem rizikové chování se rozumí souhrnné označení pro chování, které je nevhodné. Můžeme ho najít i pod kriminálním, deviantním či sociálně-patologickým chováním, což je v současné době již považováno za nevhodné označení, a nalezneme ho ve starších publikacích.⁴⁰ Miovský⁴¹ definuje, že u tohoto chování jsou prokazatelná rizika ve zdravotní, sociální a výchovné oblasti. Rizika se týkají daného jedince, který se chování dopouští, ale zároveň je nevhodné nebo dokonce ohrožující pro společnost.⁴²

1.2.1 Formy rizikových aktivit mládeže

MŠMT vydalo „*Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28*“⁴³ pomocí kterého chce rizikovému chování předcházet. Jsou zde také definovány formy rizikového chování, které jsou rozděleny do následujících 7 skupin:

- agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie a homofobie
- záškoláctví
- závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling

³⁸ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*, s. 42.

³⁹ MACEK, Petr. *Adolescence*, s. 57 - 58.

⁴⁰ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním*, s. 16.

⁴¹ MIOVSKÝ in BÁRTÍK, Pavel, Michal MIOVSKÝ. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, s. 23.

⁴² DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*, s. 34.

⁴³ MŠMT. Metodické dokumenty. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*[online]. © 2013 – 2017 [cit. 2017- 10- 06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- spektrum poruch příjmů potravy
- negativní působení sekt
- sexuální rizikové chování

Do všech těchto oblastí, jež jsou zde zmíněny, jsou cíleny veškeré preventivní programy v rámci škol, které se na ně snaží upozornit, a především jim předcházet.

2 Záškoláctví

Záškoláctví je jedním z projevů rizikového chování, které je v současnosti vážným problémem na mnohých základních i středních školách. Pokud se záškoláctví nepodchytí včas a na školách nebude dostatečný preventivní program, mohou se k němu přidružovat další problémy, které budou studentům ztěžovat budoucí život. Důsledkem takového chování mohou být předčasné odchody žáků ze vzdělávání, snížená známka z chování atd.

2.1 Vymezení pojmu

Záškoláctví nemá jednu pevně stanovenou definici, která by tento jev vysvětlovala, v literatuře najdeme u různých autorů různé definice. Někteří autoři záškoláctví vysvětlují obecněji, například Martínek uvádí že záškoláctví je „*úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku*“.⁴⁴ Pedagogický slovník uvádí, že záškoláctví je „*jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov. Má zpravidla souvislost se školní neúspěšností žáka*“.⁴⁵ Myslím si, že školní neúspěšnost je dána tím, že jedinec do školy nechodí, neví, co se zde děje, těžce se začleňuje do kolektivu, který je nějakým způsobem rozdělen, a hlavně chybí na výkladu dané látky a těžko ji dohání nebo tu snahu ani nemá. Zároveň můžeme záškoláctví v pedagogickém slovníku najít i jako absentérství, což nedefinuje přímo záškoláctví, ale je jedním z druhů absentérství.⁴⁶

⁴⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 116.

⁴⁵ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*, s. 382.

⁴⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*, s. 11.

Jiní autoři jako Chris Kyriacou⁴⁷, Julian Elliott, Maurice Place⁴⁸, uvádí, že je důležité rozlišovat záškoláctví a odmítání školy dle příčiny. „Záškoláctví je obecně chápáno jako jedna varianta agování, často spojeného s delikvencí a rozvratným způsobem chování.“ Odmítání školy je charakterizováno „jako druh neurózy charakterizované úzkostí a obavami“.⁴⁹ Dle mého názoru by se tyto typy měly rozlišovat, protože ne každý se záškoláctví dopouští dobrovolně a následná nálepka záškoláka mu může v jeho okolí způsobit další problémy, například vyloučení z kolektivu. Společnost na jedince bude nahlížet mnohem lépe, když bude vědět, že zde byla jiná příčina – strach z učitele nebo šikana ze strany spolužáků než ta, že jedinec čas za školou trávil delikventním chováním.

2.2 Typy záškoláctví

Záškoláctví můžeme rozdělit na několik dalších skupin, a to s ohledem na to, kdo o tomto chování ví, jaké jsou jeho příčiny nebo, jej dělit z časového hlediska – podle délky trvání tohoto jevu.

Kategorizace záškoláctví dle Kyriacou:⁵⁰

Pravé záškoláctví – Jedná se o absenci ve škole, při které rodiče nemají ponětí o tom, že student do školy nechodí.

Záškoláctví s vědomím rodičů – Tato kategorie je přesným opakem pravého záškoláctví. Rodiče o absenci svého dítěte vědí a podporují ho. Nepatří sem absence omluvené rodiči v případě nemoci. Jedná se o nějaké události doma, kdy rodiče potřebují pomoci nebo je to forma odměny za splněnou práci. Někteří rodiče nechávají své děti doma, protože mají narozeniny nebo jim třeba chtějí prodloužit vánoční prázdniny aj. Nemusí to však být jen z přesvědčení rodičů, dítě si absenci ve škole může vymoci samo, například psychickým nátlakem na rodiče.

Záškoláctví s klamáním rodičů – Studenti se snaží přesvědčit své rodiče o tom, že mají nějaké zdravotní potíže a nemohou jít do školy a používají různých metod, jako je namáčení teploměru do čaje, předstírání kašle nebo zvracení. U některých rodičů je to velmi jednoduché, studenti se zmíní, že jim není dobře a rodiče to vítají, protože s nimi mohou být doma a omluvenku jim

⁴⁷ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 45.

⁴⁸ ELLIOTT, Julian a Maurice PLACE. *Dítě v nesnázích*, s. 40.

⁴⁹ ELLIOTT, Julian a Maurice PLACE. *Dítě v nesnázích*, s. 40.

⁵⁰ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 45.

hned napíše. Problém nastává tehdy, pokud student simulování nemoci provádí často. Může se potom stát, že mu v případě opravdové nemoci nikdo neuvěří.

Útěky ze školy – Studenti ráno přijdou normálně do školy, nechají se si zapsat docházku, jako že ve škole byli, ale během výuky odejdou, například z hodiny, kterou nemají rádi nebo nemají rádi daného vyučujícího, ale tento čas přesto stráví v prostorách školy. V současné době se studentům na většině středních škol útěky ze školy nedaří, protože se docházka zapisuje před každou hodinou vyučujícím, který danou hodinu má.

Odmítání školy – Hlavním důvodem, proč studenti do školy chodit nechtějí, není vlastní přesvědčení, ale strach z něčeho, který jim brání do školy jít. Patří sem například obavy ze špatných známek, že se danou látkou nejsou schopni naučit a pochopit nebo nevycházejí s někým ze třídy. Může se jednat o spolužáky, ale také o učitele. Jedinci například nevyhovuje styl výuky nebo nároky na něho, učitel je moc přísný a jedinec se ho bojí.

Rozdělení záškoláctví dle Vágnerové⁵¹:

Impulzivní útěky – Mohou se projevovat jak doma, tak ve škole. Jsou reakcí na nějakou situaci, kterou jedinec již sám nezvládá a neví, co dělat. Většinou nejsou předem naplánované, po vyřešení daného problému se zase jedinec vrací do svého prostředí a útěk se většinou víckrát neopakuje. Patří sem například útěky před trestem, kdy má jedinec obavy z následků. Tento útěk může trvat i více dní, protože jedinec neví, jak to říci doma, a proto v chození „za školu“ pokračuje.

Chronické útěky – Jsou předem plánované a často se opakují. Důvodem útěku je například pocit omezení svobody nebo útěky za konkrétní osobou, v dětských domovech třeba za rodiči, ze školy za nějakými vrstevníky, kteří také v danou dobu ve škole nejsou. V případě plánovaného útěku, může být důvodem k odchodu ze školy nějaká písemka, zkoušení či neoblíbený předmět.

Toulání – Počátkem toulání jsou útěky, které se časově prodlužují. Poukazuje na nějakou dysfunkčnost, převážně rodiny, ale můžeme to přenést i na školu. Tento jev převládá spíše u dospívajících než u dětí, ty nejsou ještě tak samostatné. Důležité je, že toulání je ve většině případů spojené s další delikvencí, jako jsou krádeže, braní drog, požívání alkoholu či

⁵¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*, s. 794.

prostitute. Pokud se dítě dopouští toulání a často takto opouští domov, většinou ani nedochází do školy a tím dochází k tzv. pravému záškoláctví.

2.3 Příčiny záškoláctví

Příčin, které mají vliv na vznik rizikového chování a záškoláctví, je mnoho a mohou se vzájemně prolínat. Můžeme je rozdělit na dvě hlavní kategorie, a to na vnitřní a vnější příčiny záškoláctví. Vnější jsou ovlivněny především tím, kde jedinec vyrůstá, s kým přijde do kontaktu a jak zapadne do kolektivu, nemá tedy tento problém vrozený ale získaný. Radíme sem rodinné a školní prostředí a také skupinu vrstevníků. Vnitřní příčiny se týkají především psychiky jedince a jsou vrozené. Patří sem například poruchy chování, agresivita, snížená přizpůsobení schopnost či psychosociální nezralost.⁵²

Příčiny lze dále dělit na tři následující skupiny, v nichž autor vychází z toho, že příčinou záškoláctví jsou buď vrozené vady, anebo prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá⁵³:

Poruchy osobnosti nebo individuální patologie – Tato skupina se týká především studentů, kteří mají nižší studijní schopnosti nebo nějaké problémy s učením a vyžadují jiný přístup. Problém nastává i v případě špatného soustředění a sebeovládání. Zároveň sem můžeme zařadit i studenty, kteří mají nízké sebevědomí a špatně se prosazují v kolektivu.

Špatné rodinné podmínky nebo podmínky v komunitě dětí se špatnou docházkou – V této kategorii nacházíme rodiče, kteří mají jiný hodnotový systém, vzdělání pro ně nemá takovou hodnotu, většinou z toho důvodu, že sami žádného vyššího vzdělání nedosáhli a často jsou sami nezaměstnaní. Péče o děti je zanedbávána a ty pak vyrůstají v kolektivu dalších dětí s podobným přístupem.

Školní faktory, které vycházejí z osnov nebo vztahů mezi spolužáky – Studenti nesouhlasí s pravidly dané školy, a proto si myslí, že je lepší do ní nechodit. V tomto případě mohou mít také neshody s učiteli nebo spolužáky, což souvisí s vytvářením správného klimatu třídy, aby se zde studenti cítili dobře a do školy chodit chtěli.

Z podobného rozdělení vychází i Martínek⁵⁴, který dělí příčiny na **negativní vztah ke škole**, kam spadají problémy s učením, ale i vztahy ve škole, dále na **rodinné prostředí**, kde

⁵²KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*, s. 293.

⁵³KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 51.

⁵⁴MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 116.

na rozdíl od předchozího autora nezmiňuje pouze zanedbávání péče, ale i vysoké nároky ze strany rodičů a jejich vysoké profesní ambice, které jsou na úkor dítěte. Třetí skupinou příčin, které u předchozího autora nejsou zmíněny, je **způsob trávení volného času a negativní vliv party**. Jsou zde stanovena pravidla, která musí dodržovat každý, kdo chce být součástí – nejčastěji je to podmíněno kouřením, alkoholem, záškoláctvím či pácháním nějaké trestné činnosti.⁵⁵ Volný čas se využívá pro naplnění potřeb a zájmů daného jedince a zároveň pro tlumení rozvoje negativního chování, což se dá vysvětlit tak, že pokud má jedinec vyplněný svůj volný čas aktivitami v různých kroužcích a sportech, nemá čas na další rizikové chování – kouření, alkohol, drogy a další. Sak⁵⁶ dále zmiňuje, že některé instituce považují organizaci těchto aktivit za zbytečnou, neuvědomují si jejich sílu a také to, že je mnohem méně nákladná organizace klubů a kroužků než následné řešení trestného počínání.

Byl proveden výzkum, ve kterém se tázali přímo studentů, jaké mají důvody k tomu, že do školy nechodí. Jako nejčastější důvod bylo uváděno, že je hodiny nebaví, práce v ní je těžká a že jsou na ně moc přísní. Další uváděné důvody byly, že chtějí čas trávit raději s přáteli či sami. Objevily se zde také důvody, že studenti byli ve škole šikanováni, nebo naopak se jim ve škole nikdo dostatečně nevěnoval a připadali si tam zbyteční.⁵⁷ Dle mého názoru, se s těmito pocity během docházky do školy setká snad každý a záleží na jedinci, jak se s tím vyrovná, ne u každého to hned musí vést k záškoláctví.

2.3.1 Typologie záškoláctví

Kraus a Hroncová⁵⁸ vytvořili typologii studentů, kteří mají sklony k záškoláctví a dělí je na těchto pět skupin:

Záškoláctví u problémových studentů – Jedná se o studenty, kteří mají problémy s učením, nezapadají do kolektivu, a tak reagují agresivně, nemají zájem o školu a řeší časté konflikty se svými spolužáky.

Záškoláci ze sociálně znevýhodněného prostředí – Do této skupiny zařídíme studenty, o které se rodiče nestarají a zanedbávají je, jak materiálně, tak emocionálně. Ve většině případů jsou

⁵⁵ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 117 - 120.

⁵⁶ SAK, Petr. *Proměny české mládeže*, s. 131.

⁵⁷ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 49.

⁵⁸ KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*, s. 295.

rodiče těchto studentů sami problémoví, a oni tedy nemají žádný vzor a ani podporu a motivaci k tomu, aby sami do školy chodili a vedli spořádaný život.

Záškoláctví jako porušení sociální normy – Je zákonem dané, že dítě musí chodit do školy, takže pokud rodiče své dítě do školy neposílají, dopouští se trestného činu. To se však již netýká studentů středních škol.

Záškoláctví jako reakce – Student se útekem „za školu“ snaží řešit nějaký problém, se kterým si neví rady, není to nic promyšleného. Nejčastějším důvodem je strach.

Záškoláctví jako zábava – Motivací pro záškoláctví může být i pocit dobrodružství, že chtějí zažít něco nevhodného. Tento čas většinou tráví ve společnosti vrstevníků a dělají něco, co jim není běžně dovolováno – kouření, pití alkoholu a další aktivity.

Myslím si, že v současné době nemají dospívající dostatečné zastání, vzhledem k jejich věku jim dospělí moc nevěří a oni se nemají komu svěřit, nezbyvá jim tedy nic jiného než se k takovýmto činům uchýlovat. Jedná-li se o určitý druh zábavy, je to také vcelku pochopitelné, protože záškoláctví je něco, co je zakázané a studenty láká ještě více, alespoň jednou to vyzkoušet. To, že už někdo z jejich spolužáků záškoláctví již zkusil, nahrává tomu, že oni přeci nemohou být pozadu, proto si myslím, že by studenty odradily větší sankce a větší zkoumání tohoto jevu, nejen časté přecházení a dělání, že se nic neděje.

2.4 Způsob omlouvání absence ve vyučování u středoškolských studentů

MŠMT vydalo „*Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví Čj.: 10 194/2002-14*“⁵⁹. Jedná se o dokument, který vznikl v roce 2002. Je to však pouze doporučení, jak postupovat, konečné slovo má školní řád každé školy, ředitel si tento pokyn může upravit dle školních potřeb. Na některých školách například nedělají rozdíly v omlouvání zletilých a nezletilých studentů apod.

⁵⁹ MŠMT. Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2017 [cit. 2017- 11- 8]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi-predkladaci-zprava-a-text-pokynu>

Omluvenky za nepřítomnost studenta mají povinnost napsat rodiče či vychovatelé na internátu, je-li student zletilý, může si napsat omluvenku sám. V případě, že je jako důvod nepřítomnosti uvedena nemoc, může si škola vyžádat i potvrzení od praktického lékaře, doba nepřítomnosti ve škole však musí přesáhnout alespoň 3 dny. Jedná-li se o studenta, který chybí ve škole často, a je tedy zjevné, že dochází k zanedbávání školní docházky, může škola vyžadovat potvrzení od lékaře i u kratších absencí. Právě v těchto případech však dochází k problémům a konfliktům. Některé školy si stanoví v rámci svého školního řádu, že studenti starší 18 let si mohou omlouvat absence sami, ale potřebují k tomu potvrzení od lékaře. V ordinacích některých lékařů však nalezneme na nástěnce, že oni omluvenky nevydávají, většinou ani nejsou ochotni dát razítko do omluvných listů a některým studentům tak zbytečně vznikají neomluvené absence. Existuje mnoho vyjádření od právníků k této problematice a lékaři opravdu nemají povinnost vyřizovat omluvenky, žádná právní norma to neukládá a třetí osoba nemá právo nahlížet do osobní dokumentace a zjišťovat, u jakého lékaře a s jakým problémem byl. V případě, že jedinec o nějaké potvrzení požádá, dělá to jen pro sebe, ne pro třetí stranu, vydání je jen lékařova dobrá vůle. Vzhledem k tomu, že se nejedná o zdravotnický výkon, který by byl hrazený z veřejného zdravotnictví, může lékař požadovat za tuto administrativní práci poplatek.⁶⁰

Pokud praktický lékař nabyde dojmu, že jedinec za ním chodí z jiného důvodu, než je nemoc, a snaží se získat omluvenku do školy v rámci plnění povinné školní docházky, má dle §10 odst. 4 zákona číslo 359/1999 sb., o sociálně-právní ochraně dětí ohlašovací povinnost, že dochází k zanedbávání školní docházky. Pokud již student navštěvuje střední školu, tato ohlašovací povinnost se ho netýká.

Zákon č.561/2004 Sb. (školský zákon) v §50⁶¹ stanovuje, že rodič či jiný zákonný zástupce musí do 3 kalendářních dnů od počátku absence žáka omluvit a udat důvod nepřítomnosti, písemně či ústně. Což je dle mého názoru na dosti školách porušováno a třídní učitel či učitelka se důvod nepřítomnosti, zvláště na středních školách, dozvídá až po návratu studenta do školy, a také v takových případech dochází k omlouvání dané absence. Domnívám se tedy, že školní řád není porušován jen žáky, ale i přímo zaměstnanci školy.

⁶⁰ PLHOŇ, F. Lékař má pečovat o zdraví pacientů a nezatežovat se razítkováním omluvenek. *Euro.cz* [online]. © 2002 [cit. 2017- 11- 12]. Dostupné z: <https://zdravi.euro.cz/denni-zpravy/z-domova/lekar-ma-pecovat-o-zdravi-pacientu-a-nezatezovat-se-razitkovanim-142296>

⁶¹ ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#p67>

2.5 Prevence záškoláctví

Jako u všech problémů je důležité zachytit signály problémového chování, tedy i záškoláctví, v počátku jejich rozvoje. Na studenty by se mělo působit ve všech třech sférách – a to v pedagogické, psychologické a sociální, a tím předejít tedy následným problémům.⁶²

Kdo a jakým způsobem se na prevenci podílí, stanovilo MŠMT v metodickém pokynu K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví Čj.: 10 194/2002-14.⁶³ Důležitou osobou v této záležitosti, je třídní učitel, který sleduje docházku dětí ve třídě, kterou má na starost, a první si tedy může všimnout, že je něco v nepořádku. V rámci prevence se vytváří dokumentace o nepřítomnosti studentů, musí se spolupracovat se zákonnými zástupci studentů v případě podezření na záškoláctví, dále zjištění příčin a nutnost zavedení určitých opatření, která by vedla ke snížení nebo úplnému zrušení záškoláctví. Dále se se studenty uskutečňují výchovné pohovory a pořádají výchovné komise, kde se jim vysvětlí, že toto počínání není správné a jaké pro ně z něho mohou plynout důsledky apod. Vše probíhá za spolupráce školního psychologa a institucemi pedagogicko-psychologického poradenství, v případě nutnosti i s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Důležitými osobami v této činnosti jsou i školní metodik prevence a výchovný poradce.

Příloha 11⁶⁴ MŠMT o záškoláctví říká, že je důležité udržovat správné školní, popřípadě třídní klima a vytvářet zdravý pozitivní vztah ke škole a k učení, protože pak budou studenti chodit do školy raději. Preventivně také působí vyplnění volného času, proto by škola měla nabízet nějaké kroužky, zájmovou činnost.

2.6 Možnosti řešení záškoláctví v rámci školy

V případě, že primární prevence u studentů nepomůže a dojde k projevům záškoláctví, je důležité vědět, jak se v rámci školy zachovat a na koho se v těchto případech obrátit, což se odvíjí také od počtu neomluvených hodin.

⁶² VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*, s. 802.

⁶³ MŠMT. Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2017 [cit. 2017- 11- 8]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi-predkladaci-zprava-a-text-pokynu>

⁶⁴ MŠMT. Záškoláctví. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2017 [cit. 2017- 11- 12]. Dostupné z: www.msmt.cz/uploads/Priloha_11_Zaskolactvi.doc

V metodickém pokynu MŠMT K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví Č.j.:10 194/2002-14⁶⁵ je opět uvedený postup, který by měly dodržovat školy v případě projevu záškoláctví. Jedná-li se o neomluvenou absenci, která dohromady nepřevyšuje více jak 10 hodin, řeší ji výchovný poradce se zákonným zástupcem studenta, nebo přímo s ním, pokud je zletilý, a to zatím pomocí pohovoru, kde se vyřeší důvod nepřítomnosti a možné důsledky, které pro něho plynou v případě, že se záškoláctví bude opakovat apod. Přesáhne-li neomluvená absence 10 hodin, svolává škola výchovnou komisi ve složení ředitele školy, třídního učitele, výchovného poradce, zákonných zástupců, pokud je student nezletilý a samozřejmě studenta.

Dle závažnosti se mohou účastnit i osoby z OSPOD či jiní odborníci. Rodiče jsou o této skutečnosti informováni písemně doporučeným dopisem. Jestliže chození „za školu“ přetrvává a absentérství přesáhne 25 neomluvených hodin, ředitel školy má ohlašovací povinnost a zprávu o záškoláctví předává orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Dle osobní konzultace s Bc. Lenkou Grunerovou, sociální pracovnící SPOD Broumov, je toto doporučení platné pro studenty, kteří plní povinnou školní docházku. OSPOD se neomluvenými absencemi u středoškolských studentů nezabývá a postihy za záškoláctví upravuje školní řád. Při nižším počtu neomluvených hodin se udělují důtky či snížené známky z chování, při vyšším počtu neomluvených absencí rozhodne ředitel o vyloučení studenta ze školy.

2.6.1 Aktéři poradenských služeb poskytovaných ve škole

Dle koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole č.j. 27317/2004-24 zajišťuje tuto výchovnou a poradenskou péči výchovný poradce, školní metodik prevence nebo školní psycholog či školní speciální pedagog. Konkrétní činnosti všech těchto pracovníků jsou definovány ve vyhlášce č. 72/2005 Sb.⁶⁶

Výchovný poradce – Jeho kompetence spadají spíše do oblasti výchovy, pomáhá s výběrem dalšího vzdělání či zaměstnání. Mimo to se ale také zabývá prevencí a řešením rizikových

⁶⁵MŠMT. *Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví*. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. © 2013 – 2017 [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi-predkladaci-zprava-a-text-pokynu>

⁶⁶EHLOVÁ, Marcela. *Výchovné poradenství na středních školách v kontextu současnosti*, s. 55 - 56.

chování v rámci školy, například záškoláctví, šikany nebo užívání drog, a zve odborníky na besedy s tímto obsahem, které by měli působit preventivně.⁶⁷

Školní metodik – Hlavním úkolem této funkce je příprava minimálního preventivního programu v rámci školy. Školní metodik je součástí realizace spolu s ostatními pedagogy. Jeho úkolem je i konečné vyhodnocení, zda byl tento program úspěšný.⁶⁸ V případě tvoření tohoto programu je důležité brát ohledy na současné potřeby školy, školní strategii a také vycházet z priorit školy v oblasti prevence. Jedná se o program, který je vždy tvořený na jeden školní rok⁶⁹ Součástí jeho práce je také poradenská činnost pro studenty a rodiče, ale také pro učitele školy, jak během hodin postupovat a jaké metody používat v oblasti prevence a dále také informační činnost, která spočívá v získávání a předávání informací o této problematice.⁷⁰

Výchovný poradce a školní metodik prevence by měli být součástí každé školy a mají důležitý vliv na prevenci sociálně patologických jevů, tedy rizikového chování. Knotová⁷¹ upozorňuje na to, že na dosti školách jsou tyto dvě funkce spojovány a vykonávány jednou osobou, což není úplně správné, vzhledem k tomu, co všechno musí splnit. Nejsou schopni stihnout tolik věcí dopodrobna a může se stát, že by mohli něco zanedbat.

Školní psycholog – Hlavním úkolem je pomoc s problémy, které se primárně týkají školy, a ne osobních problémů účastníků školy. Zabývá se poradenskou činností – intervencí a kariérním poradenstvím, diagnostikou – zjišťováním poruch učení, klima třídy, konzultační a informační a také metodickou činností – pomocí učitelům. Jejich náplň práce je dána vyhláškou č. 72/2005 Sb., později č. 116/2011 Sb. a věštníkem č. 7 z roku 2005.

Speciální pedagog – Jeho poradenská práce se týká studentů, kteří mají zdravotní postižení, zdravotní či sociální znevýhodnění a také se zabývá nadanými žáky, kteří ale mají i jiná sociální či zdravotní znevýhodnění.

⁶⁷ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním*, s. 53.

⁶⁸ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním*, s. 54 - 55.

⁶⁹ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*, s. 53 - 54.

⁷⁰ OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství*, s. 34 - 35.

⁷¹ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*, s. 54 - 63.

2.6.2 Úloha školy v řešení záškoláctví

Hlavním úkolem školy je, aby zjistila příčinu záškoláctví. Pokud pouze uloží nějaký trest, problém se pouze zhorší a nedojde k jeho vyřešení. V případě, že se na příčinu přijde včas, mohou být učiněna značná opatření a tím se zkrátí proces tohoto jevu.⁷²

Blagg in Elliot, Place⁷³ poukazuje na to, že škola by měla zjistit, zda student po návratu do školy bude potřebovat pomoc speciálního pedagoga s dohnáním zameškané látky. S jeho pomocí mu může být upraven rozvrh, že do školy bude chodit zpočátku jen na některé hodiny a postupně se vracet do třídy. Záleží také na důvodu záškoláctví a stupni školy, který navštěvuje. Tato pomoc se týká především žáků základní školy, aby se jedinec byl schopen zařadit do vzdělávacího procesu. Na střední škole již nikoho nemůže nutit, aby do školy chodil, záškoláctví se tedy účastní jen z vlastního přesvědčení. Pokud má student zájem o návrat do školního procesu, je vhodné před vstupem záškoláka do třídy zajistit u spolužáků, aby nedocházelo k zesměšňování či šikaně. Částečné úlevy ze strany učitelů mohou být takové, že nebudou vyžadovat čtení nahlas a zbytečně ho zviditelňovat otázkami před celou třídou, dokud jedinec nebude opět schopen normálně komunikovat. V neposlední řadě může být také příčinou záškoláctví přímo učitel dané třídy, a proto zde může dojít třeba ke změně třídy, kde student dostane jiného třídního učitele a nebude mít strach chodit do školy. Což dle mého názoru není ideální, spíše bych vyměnila učitele. Protože pro studenta je návrat do třídy dostatečným stresem a ještě, kdyby si měl zvykat na nový kolektiv, tak by to pro něho bylo ještě horší.

Holeček⁷⁴ ještě doplňuje, že je důležité navázat kontakt s rodiči, aby se na zlepšení školní docházky podíleli i oni a říká, že je vhodné s nimi prodiskutovat nároky na žáka, aby nedocházelo k požadavkům na nesplnitelné cíle, ke kterým student nemá předpoklady. Jedná-li se o zletilého studenta, rodiče se nekontaktují a student si s návratem do školy nebo ukončením vzdělání, musí poradit sám.

Vzhledem k tomu, že se jedná o citlivé téma, musí učitel zvolit vhodnou komunikaci směrem k záškolákovi. Být na něho milý, aby s ním student chtěl komunikovat, nijak ho neodsuzovat, a hlavně mu nepřipisovat nálepku, že je špatný, že je záškolák, protože by to pro studenta mohlo být ještě více demotivující, kdyby této skutečnosti uvěřil i on

⁷² FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*, s. 360.

⁷³ BLAGG, 1978 in ELLIOTT, Julian a Maurice PLACE. *Dítě v nesnázích*, s. 52.

⁷⁴ HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*, s. 181.

sám. Důležité také je snažit se zjistit, jaké pocity u tohoto jevu student prožíval a najít společné řešení.⁷⁵

2.6.3 Jak zlepšit školní docházku

Docházka v rámci střední školy již není oproti základní škole povinná a záleží tedy na každém jedinci, zda chce do školy chodit. Neznamená to však, že by se samotné školy a také společnost, pro kterou je chození žáků a studentů do školy prospěšné, neměly snažit o vylepšení podmínek studia a tím motivovat studenty k získávání nových znalostí a dovedností.

Dle Krejčové⁷⁶ dochází ke zlepšení školní docházky v případě, že je třídní a školní klima příznivé. Studenti zde mají kamarády, cítí se zde dobře, a proto sem rádi chodí a nemají důvod se škole vyhýbat.

Součástí jsou také jasně stanovená pravidla, kterými se všichni řídí, a tedy i dodržování školní docházky jim přijde normální. Některé preventivní programy obsahují i motivaci studentů k chození do školy pomocí nejrůznějších materiálních odměn, například lístků do kin a divadel nebo vstupenek na různé akce. Na některých školách jsou studenti za dodržování školní docházky i finančně odměňováni. Podporuje se zde i soutěživost, ať už mezi jedinci, nebo mezi třídami, a ti nejlepší v docházce jsou opět odměňováni třeba každý týden. Je tím podporováno sdružení kolektivu, spolupráce a kontrola spolužáků, jestli do školy opravdu chodí, protože chtějí také něco získat.⁷⁷

U středoškolských studentů je také důležité propojení teoretických znalostí s praktickými, aby si studenti uvědomili, proč do školy chodí, co ještě potřebují vědět a motivovalo je to k dalšímu vzdělávání. Motivace také může být umocněna finančním ohodnocením za praxe, zpestřením výuky exkurzemi do institucí, ve kterých by mohli najít žáci uplatnění a také možnost diskuze se zaměstnavateli, kdy si uvědomí, zda tuto práci opravdu chtějí dělat. V případě, že je práce bavit nebude, nebudou mít motivaci k chození do školy.⁷⁸ Myslím si, že v takových případech, kdy studenti nejsou spokojeni na dané škole, by měli mít

⁷⁵MŠMT. Záškoláctví. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2017 [cit. 2017- 11- 17]. Dostupné z: www.msmt.cz/uploads/Priloha_11_Zaskolactvi.doc

⁷⁶KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*, s. 109.

⁷⁷KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 54 - 55.

⁷⁸TRHLÍKOVÁ, J. Předčasné odchody žáků ze středních škol. *Nuv.cz* [online]. © 2013 [cit. 2017- 11- 17]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/PREDCASNE_ODCHODY_pro_www_final.pdf, s. 29-30.

možnost přestupu. Dle Ehlové⁷⁹ dochází k přestupům na jinou školu spíše u studentů, které mají kázeňské problémy, jakákoliv škola je nebaví, a proto obory různě střídají. Takoví studenti převážně nedokončí žádnou školu a tím, že si ředitelé předem nezjišťují důvody přestupu, dochází ke kumulaci studentů s problémy.

Myslím si, že školní docházku může podpořit i modernější vybavení ve škole nebo různé projektové dny, kterými se výuka obohatí, studenti nemusí pouze sedět v lavicích a některé informace si tak lépe zapamatují.

2.7 Důsledky záškoláctví

Absence ve škole mají vliv především na jedince, který do školy nechodí, ale ovlivňují i spolužáky, učitele, rodinu a celou společnost. Kyriacou⁸⁰ rozděluje absence na omluvené a neomluvené, tedy ty, kdy byl student za školou. Podobné problémy jako u záškoláků, mohou doprovázet i jedince, kteří jsou často nemocní nebo trpí vážnější chorobou a zameškají mnoho hodin.

Záškoláctví se považuje za rizikové také proto, že se k němu přidávají další přestupky. Studenti většinou lžou, o tom, kde byli nebo co dělali a dopouštějí se podvodů, nejčastěji s omluvenkami a falšováním podpisů rodičů. Důsledkem toho, že se studenti během záškoláctví občas i nudí a nevědí, co by dělali, je vandalismus či krádeže.⁸¹

Chozením „za školu“ se studenti obírají o nové znalosti a po návratu do školy nevědí, co se probíralo, jsou pozadu a látku nechápou.⁸² Z čehož opět můžeme předpokládat další důsledky, jako je zhoršená známka z chování, dle závažnosti a délky pobytu „za školou“ se jedná o dvojku či trojku z chování.⁸³

Časté absence ve škole podle Martínka⁸⁴ mohou vést až k nedokončení studia, tedy skončit vyloučením ze školy. Kyriacou⁸⁵ upozorňuje na nesprávnost postupu, jelikož vyloučení studenta ze školy má za následek nemožnost další nápravy. Rozumějme tomu tedy tak, že jedinci, který do školy chodit nechce, tuto situaci v podstatě ulehčíme a dovolíme mu tím

⁷⁹ EHLOVÁ, Marcela. *Výchovné poradenství na středních školách v kontextu současnosti*, s. 116. str.116

⁸⁰ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 44.

⁸¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*, s. 307.

⁸² FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*, s. 359.

⁸³ ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi*, s. 90.

⁸⁴ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, s. 116.

⁸⁵ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 56.

do školy nechodit.⁸⁶ Myslím si také, že to není správné, protože až následně jedinec nastoupí do nějakého zaměstnání, bude chodit jen tehdy, když se mu bude chtít. Bude se tedy chovat stejně jako ve škole, protože se zde nenaučil, že musí dodržovat určitá pravidla. Na druhou stranu, pokud má jedinec splněnou povinnou školní docházku, nemůže ho nikdo nutit do školy chodit. Z tohoto důvodu si myslím, že by povinná školní docházka měla být prodloužena, čímž by se mohlo zamezit předčasným odchodům ze školy a docílit motivace k dokončení studia na střední škole.

Občasné záškoláctví může vést až k předčasnému odchodu ze vzdělávání. Odchod může být dobrovolný, který je chápán jako útěk od nějakého subjektivního problému, či nucený, který je způsoben vyloučením žáka ze školy.⁸⁷ Důsledkem předčasného ukončení může být stigma, které s dosažením nízkého vzdělání souvisí. Takoví jedinci si vybírají práci takovou, kde vzdělání není důležité a snaží se o něm nehovořit, jelikož jim to způsobuje nepříjemné pocity.⁸⁸ Pokud se studenti rozhodnou pro trvalý odchod ze střední školy, je vysoké riziko, že budou mít problémy s uplatněním na trhu práce a s největší pravděpodobností budou na pracovním úřadě či získají méně prestižní a placenou práci. V takovémto případě se na ně budou ostatní lidé dívat špatně a mohou se ocitnout na okraji společnosti, což může souviset se vznikem dalších sociálně-patologických jevů.⁸⁹

⁸⁶ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*, s. 56.

⁸⁷VACEK, Jaroslav, Helena PACNEROVÁ a Markéta MENCLOVÁ. *Příčiny předčasných odchodů ze středního školního vzdělávání u žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, průzkum pro projekt PROPOS*. Praha: Centrum adiktologie a IPPP, 2008, s. 34. Dostupné z:

http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/studie/vyzkumna_zprava_predcasne_odchody.pdf

⁸⁸ HLOUŠKOVÁ, Lenka. Mám základní vzdělání. Příčiny a důsledky předčasných odchodů ze studia a ze vzdělávání. *Studia paedagogica* [online]. 2014, **19**(2), 11-38 [cit. 2018-03-26]. DOI: 10.5817/SP2014-2-2. ISSN 18037437. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/734>, s. 35

⁸⁹ TRHLÍKOVÁ, J. Předčasné odchody žáků ze středních škol. *Nuv.cz* [online]. © 2013 [cit. 2017- 11- 17]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/PREDCASNE_ODCHODY_pro_www_final.pdf, s. 29-30

3 Metodologie výzkumu

V praktické části mé bakalářské práce se budu zabývat výzkumným šetřením pomocí kvantitativního metodologického přístupu, jehož hlavním cílem bude zjistit potřebná data ke zjištění postoje studentů středních škol k záškoláctví. Výzkumnou metodou bude tedy dotazování a použitým nástrojem bude dotazník vlastní konstrukce. Tuto metodu jsem vyhodnotila jako nejvhodnější, jelikož tímto způsobem mohu oslovit větší počet respondentů a získat tím i více potřebných dat. V případě, že bych zvolila kvalitativní metodu, mohla bych jednotlivé otázky prozkoumat podrobněji, ale vzhledem k tomu, že se jedná o choulostivé téma, nemuseli by se mnou záškoláci chtít osobně komunikovat. Myslím si tedy, že dotazníkové šetření respondentům zajistí větší anonymitu, takže mi budou schopni sdělit více informací.

3.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem empirické části mé bakalářské práce je zjistit postoj studentů středních škol k záškoláctví, a to jak na státních, tak i soukromých středních školách.

Dílními cíli je zjistit:

- Zda se studenti vůbec záškoláctví dopouští, a to pomocí tazatelských otázek – Jak často chodíte za školu? Na jak dlouhou dobu? (otázka v dotazníku č. 4, 5, 6, 13)
- Důvody, které vedou studenty k záškoláctví, pomocí těchto tazatelských otázek – Jaké důvody máte k tomu, že chodíte za školu? Jaké pocity vám záškoláctví přináší? Jaký je nejčastější důvod vaší absence? (otázka č. 8, 11, 12)
- Jak studenti tráví volný čas, který získají absencí ve vyučování, a to pomocí těchto tazatelských otázek. - Co děláte, když jste za školou? Kde nejčastěji tento čas trávíte? (otázka č. 14, 15)
- Jakým způsobem řeší studenti omlouvání svých absencí. Tento cíl bude zjišťován pomocí těchto tazatelských otázek – Kdo nejčastěji omlouvá vaše absence? Jaký důvod uvádíte do omluvenek? (otázka č. 16, 17)
- Zda rodiče podporují záškoláctví svých dětí pomocí těchto tazatelských otázek. - Jakou omluvenku vám rodiče nejčastěji píšou? Jak často vás nechávají doma jen tak, bez závažného důvodu? (otázka č. 7, 9, 10)
- Zda mají na škole preventivní program a jaké kázeňské postihy jim za záškoláctví hrozí, zjišťovat se bude pomocí těchto tazatelských otázek. Máte na škole nějaký preventivní

program? A potřebovali byste ho? Jaký kázeňský postih jste za záškoláctví již dostali? (otázka č. 18, 19, 20, 21).

3.2 Výzkumné otázky

VO1: Jaký je postoj studentů k záškoláctví?

VO2: Jaké důvody vedou studenty k záškoláctví?

VO3: Jaké pocity prožívají studenti, když se dopouští záškoláctví?

VO4: Jakým způsobem studenti omlouvají svou nepřítomnost poté, co se dopustí záškoláctví?

VO5: Jakým způsobem studenti tráví volný čas, který získají tím, že nepřijdou do školy?

VO6: Jaké mají studenti subjektivní pocity ohledně preventivních programů na jejich školách?

VO7: S jakou podporou se studenti setkávají u rodičů v případě, že se dopustí záškoláctví?

3.3 Stanovení hypotéz

Stanovila jsem si 5 následujících hypotéz, pomocí kterých bych chtěla zjistit, jaký vliv na dané otázky mají proměnné – pohlaví a především typ střední školy a provést toto ověření pomocí statistické verifikace hypotéz v jedné z následujících kapitol.

H1 – Výskyt záškoláctví je častěji u chlapců než u dívek.

H2 – Studenti soukromých středních škol mají větší důvěru ve své učitele než studenti státních středních škol.

H3 – Výskyt záškoláctví je častěji u studentů soukromých středních škol než u studentů státních středních škol

H4 – Hrdost oproti strachu z odhalení pocítují při záškoláctví častěji studenti státních středních škol než studenti soukromých středních škol.

H5 – Studenti soukromých středních škol si píšou omluvenky sami častěji než studenti státních středních škol.

3.4 Výzkumné metody

Pro zpracování tohoto výzkumu jsem si vybrala kvantitativní metodu, pomocí které budu moci oslovit větší počet respondentů a získám tím názory více studentů. Dále, jak jsem již zmiňovala, tím zajistím respondentům větší anonymitu. Využiji k tomu dotazník, který jsem si sama na základě výzkumných cílů a hypotéz sestavila.

Dotazník se skládá z 21 uzavřených otázek, u kterých měli respondenti na výběr z předem stanovených odpovědí. Dále z polouzavřených otázek, u kterých měli respondenti navíc možnost odpovědi „jiné“, kde mohli napsat svou možnost či názor. Jsou zde také dvě selektivní otázky, které mi pomohly vyřadit respondenty nevhodné pro tento výzkum. Jedna otázka se týkala věku, jelikož výzkum byl určen pro studenty, kterým ještě nebylo 18 let, další otázka zjišťovala, zda mají studenti osobní zkušenost se záškoláctvím. Ti, co se záškoláctví nikdy nedopustili, nemohli dále dotazník vyplňovat.

Důležitými proměnnými se pro tento výzkum stalo pohlaví studentů, dále typ střední školy a zjištění, zda tyto faktory mají vliv na záškoláctví.

3.5 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem jsou studenti ze státních a soukromých středních škol. Vzhledem k tomu, že na některých školách si mohou studenti od 18 let omlouvat svou absenci sami, stanovila jsem si podmínku, že dotazník mohou vyplnit pouze studenti, kterým ještě nebylo 18 let. Dotazník je určen jak pro dívky, tak i pro chlapce. Hlavní podmínkou, aby mohli studenti vyplnit dotazník, bylo, že už někdy měli osobní zkušenost se záškoláctvím. Názory studentů, kteří se záškoláctví nedopouštějí, by mi vzhledem k názvu mé práce nebyly užitečné.

3.6 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován na 4 středních školách v Královéhradeckém kraji – dvou soukromých a dvou státních středních škol. Konkrétně na Gymnáziu v Broumově, Obchodní akademii v Náchodě, Akademii Mercurii, s.r.o., v Náchodě a na Soukromé obchodní akademii, Střední pedagogické škole, Vyšší odborné škole cestovního ruchu a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o., v Hradci Králové. Dotazníky v papírové podobě jsem na začátku ledna předala ředitelům těchto škol a na konci ledna si je vyplněné opět vyzvedla. Dotazníky byly rozdány studentům 1. a 2. ročníků v době vyučování. Do škol bylo dodáno

celkem 340 dotazníků, z toho 19 jich bylo chybně vyplněných – chyběly odpovědi u některých otázek, nebo naopak respondenti zvolili více možností, než bylo možné. Platných dotazníků tedy bylo 321, z toho však 121 studentů uvedlo, že nemají osobní zkušenost se záškoláctvím, proto budu dále od čtvrté otázky pracovat s daty od 200 respondentů.

4 Vyhodnocení a interpretace výsledků výzkumu

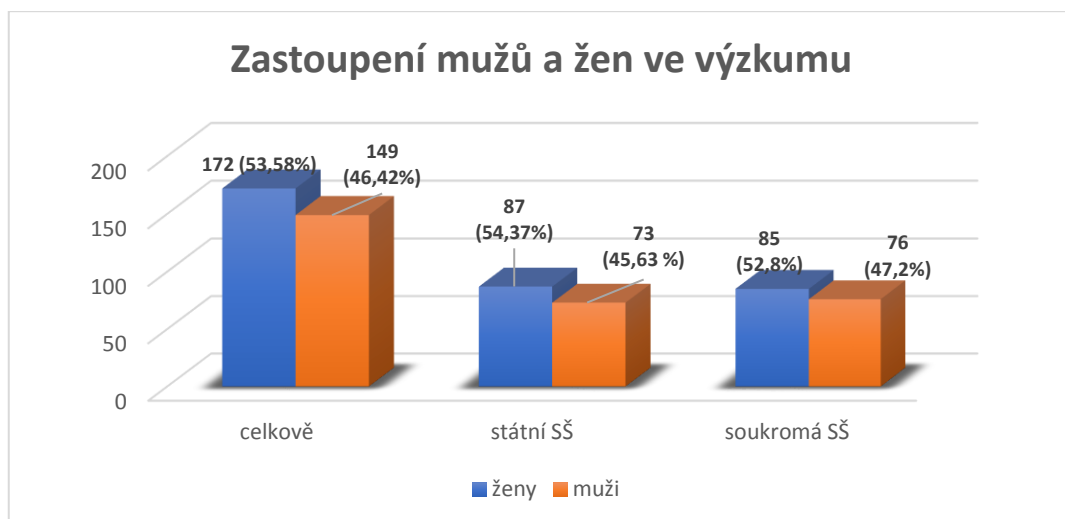
Získaná data jsem zaznamenala do záznamových archů v excelu pro lepší přehlednost a následné výpočty. Dále jsem si data rozdělila do tabulek, pomocí kterých jsem vytvořila grafické znázornění odpovědí pro názornou ukázkou a také pro lepší orientaci pro případné čtenáře a následně jsem vytvořila jejich podrobný popis.

Odpovědi od 321 respondentů jsou zahrnuty v prvních čtyřech otázkách z dotazníku. Grafické znázornění třetí otázky, která se týkala věku, jsem vynechala, jelikož měla eliminovat případné nevhodné respondenty. Ti se však neobjevili a bylo by tedy zbytečné tvořit graf. Jelikož čtvrtá otázka z dotazníku byla selektivní a respondenti, kteří nemají osobní zkušenost se záškoláctvím, by neměli v dalších otázkách na co odpovídat, v následujících grafech č.4 - č. 21, budu pracovat pouze s daty od 200 respondentů – 87 respondentů ze státních středních škol a 113 respondentů ze soukromých středních škol. V grafech mám záměrně zmíněné vždy dvě hodnoty pro jednu odpověď. První hodnoty jsou číselné, které vyjadřují přesný počet respondentů, kteří danou odpověď zvolili a zároveň odpovídají sloupcům v grafech. Tyto hodnoty pak můžeme porovnávat v jedné kategorii – například určit nejčastější a nejméně častou odpověď u soukromých či státních škol. Druhá hodnota je procentuální, pomocí které můžeme porovnávat jednu kategorii odpovědí s druhou kategorií. Znamená to tedy, že na základě procentuálních hodnot můžeme porovnat rozdíly v odpovědích mezi soukromými a státními středními školami.

4.1 Prezentace výsledků výzkumu

Otázka č. 1 z dotazníku – Jakého jste pohlaví?

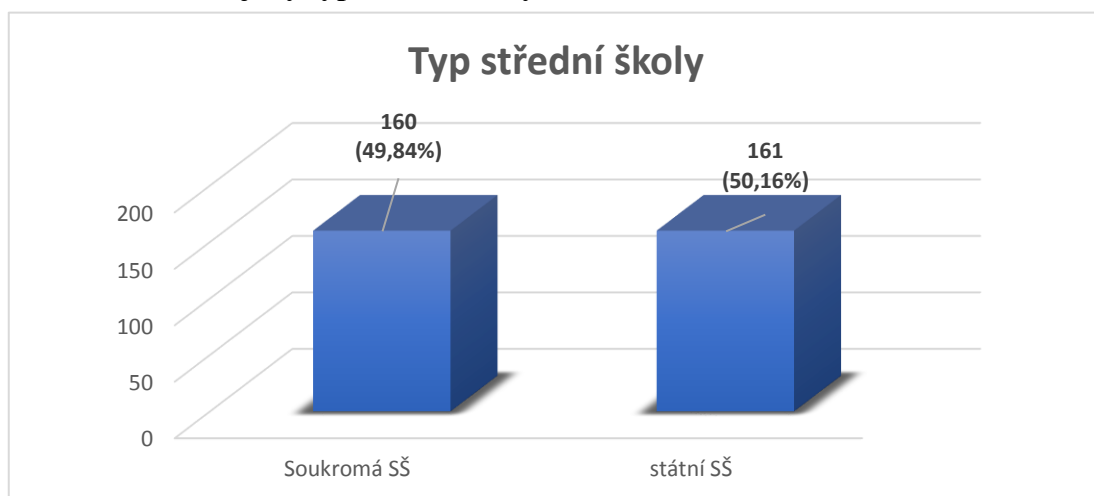
	ženy	muži	celkem respondentů
celkově	172 = 53,58 %	149 = 46,42 %	321 = 100 %
státní SŠ	87 = 54,37 %	73 = 45,63 %	160 = 100 %
soukromá SŠ	85 = 52,8 %	76 = 47,2 %	161 = 100 %

Graf č. 1: Zastoupení mužů a žen ve výzkumném šetření.

Graf nám ukazuje, že se celkově výzkumu zúčastnilo 172 (53,58%) dívek a 149 (46,42%) chlapců. Z toho na státní střední školu chodí 87 (54,37%) dívek a 73 chlapců (45,63%) a na soukromou střední školu chodí 85 (52,8%) dívek a 76 (47,2%) chlapců.

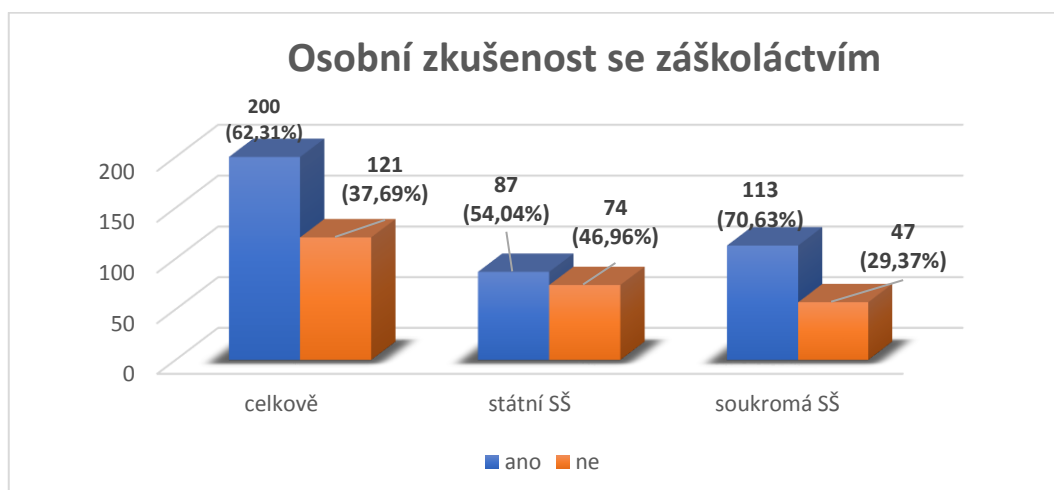
Otázka č. 2 – Na jaký typ střední školy chodíte?

Graf č. 2: Typ střední školy.

Z Grafu můžeme vyčíst, že se výzkumného šetření zúčastnilo 160 (49,84%) studentů ze soukromé střední školy a 161 (50,16%) studentů ze státní střední školy.

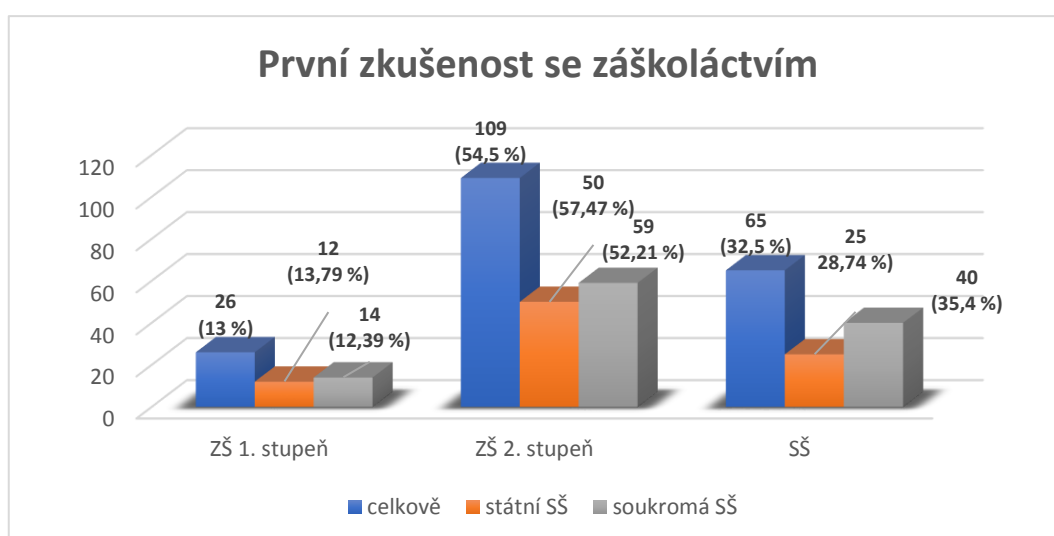
Otázka č. 4 - Máte osobní zkušenost se záškoláctvím?

Graf č. 3: Osobní zkušenost studentů se záškoláctvím.

Tento graf je vytvořený z celkového počtu 321 platně vyplněných dotazníků. Z grafu můžeme vyčíst, že osobní zkušenost se záškoláctvím má 200 (63,31 %) respondentů a 121 (37,69 %) studentů „za školou“ nikdy nebylo. Dále pak na státních středních školách má se záškoláctvím zkušenost 87 (54,04 %) studentů a na soukromých středních školách 113 (70,63 %). Osobní zkušenost se záškoláctvím na státních středních školách nemělo 74 (46,96 %) studentů, na soukromých středních školách 47 (29,37 %) studentů.

Otázka č. 5 – Kdy jste se poprvé dopustili záškoláctví?

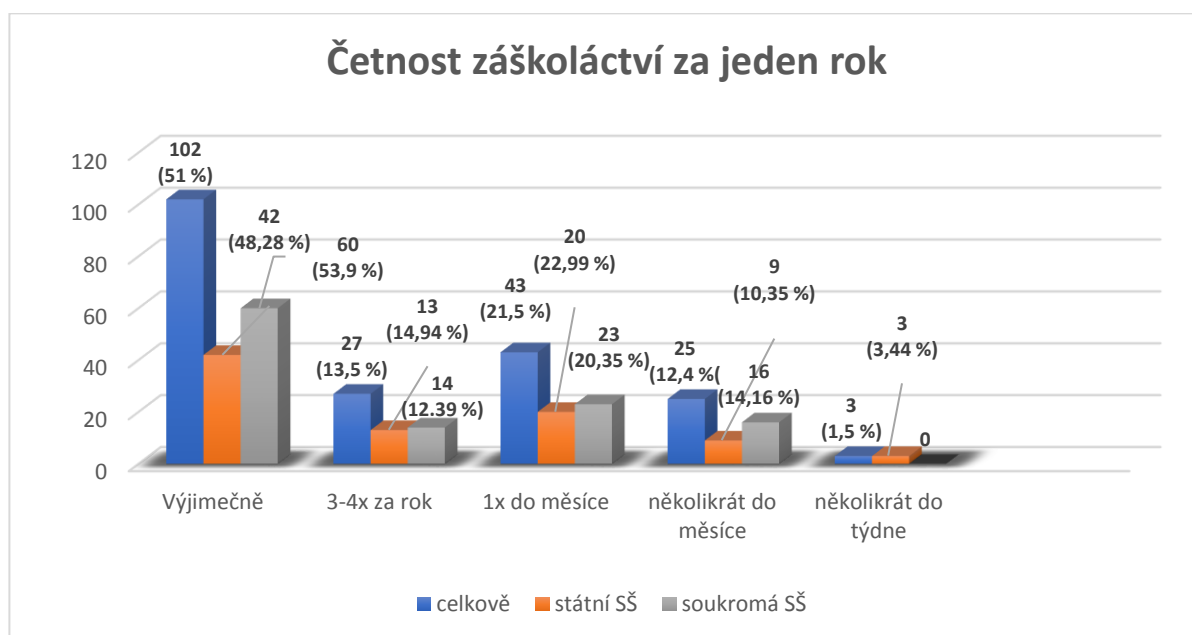

Graf č. 4: První zkušenost se záškoláctvím.

Z grafu můžeme vyčíst, že se studenti osobně setkávají se záškoláctvím nejčastěji na druhém stupni základní školy. Celkem 26 (13 %) studentů odpovědělo, že byli „za školou“ již na prvním stupni základní školy, 109 (54,5 %) studentů na druhém stupni základní školy a 65 (32,5 %) na střední škole.

studentů na střední škole. Z toho 12 (13,79 %) studentů státní střední školy a 14 (12,39 %) studentů soukromé střední školy bylo „za školou“ již na prvním stupni. 50 (57,47 %) studentů ze státní střední školy a 59 (52,21 %) studentů ze soukromé střední školy bylo poprvé „za školou“, když navštěvovali druhý stupeň základní školy. Poprvé se záškoláctví dopustilo až na střední škole 25 (28,74 %) studentů státních škol a 40 (35,4 %) studentů soukromých středních škol.

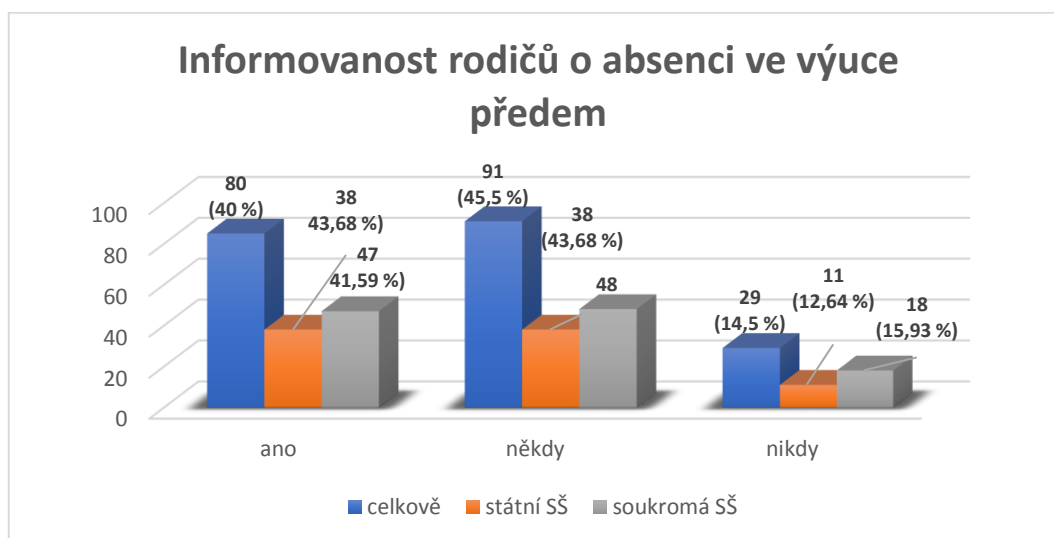
Otázka č. 6 – Jak často se během jednoho školního roku dopouštíte záškoláctví?

Graf č. 5: Četnost záškoláctví během jednoho školního roku..

Z grafu je patrné, že studenti „za školou“ chodí převážně výjimečně, uvedlo to 102 (51 %) studentů – z toho 42 (48,28 %) studentů ze státní střední školy a 60 (53,9 %) studentů ze soukromé střední školy. Záškoláctví 3-4 x do roka uvedlo 27 (13,5 %) studentů, z toho 13 (14,94 %) studentů ze státní střední školy a 14 (12,39 %) studentů ze soukromé střední školy. Odpověď 1x do měsíce uvedlo 43 (21,5 %) studentů a to 20 (22,99 %) ze státní střední školy a 23 (20,34 %) ze soukromé střední školy. Několikrát do měsíce se záškoláctví dopouští 25 (12,4 %) studentů a to 9 (10,35 %) ze státní střední školy a 16 (14,16 %) ze soukromé střední školy. Odpověď několikrát do týdne zvolili pouze tři studenti (3,44 %), a to ze státní střední školy, studenti ze soukromé střední školy tuto možnost nevyužili ani jednou.

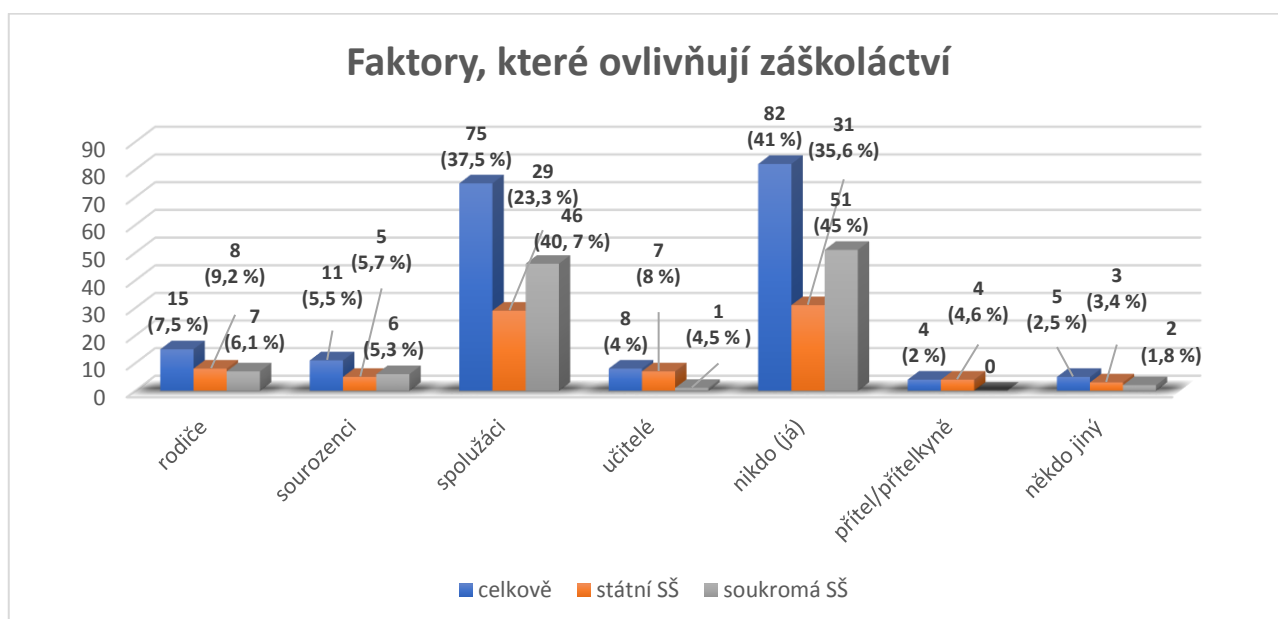
Otázka č. 7 – Vědí rodiče předem o vaší absenci ve výuce?

Graf č. 6: Informovanost rodičů o záškoláctví předem.

Celkem 80 (40 %) studentů oznamuje svým rodičům, když jdou „za školu“, z toho 38 (43,68 %) jich bylo ze státní střední školy a 47 (41,59 %) studentů ze soukromé střední školy. Pouze někdy své rodiče o této skutečnosti informuje 91 (45 %) studentů, z toho 38 (43,68 %) studentů ze státní střední školy a 48 (42,47 %) studentů ze soukromé střední školy. Nikdy své rodiče o záškoláctví předem neinformuje 29 (14,59 %) studentů, z toho 11 (12,64 %) studentů ze státní střední školy a 18 (15,93 %) studentů ze soukromé střední školy.

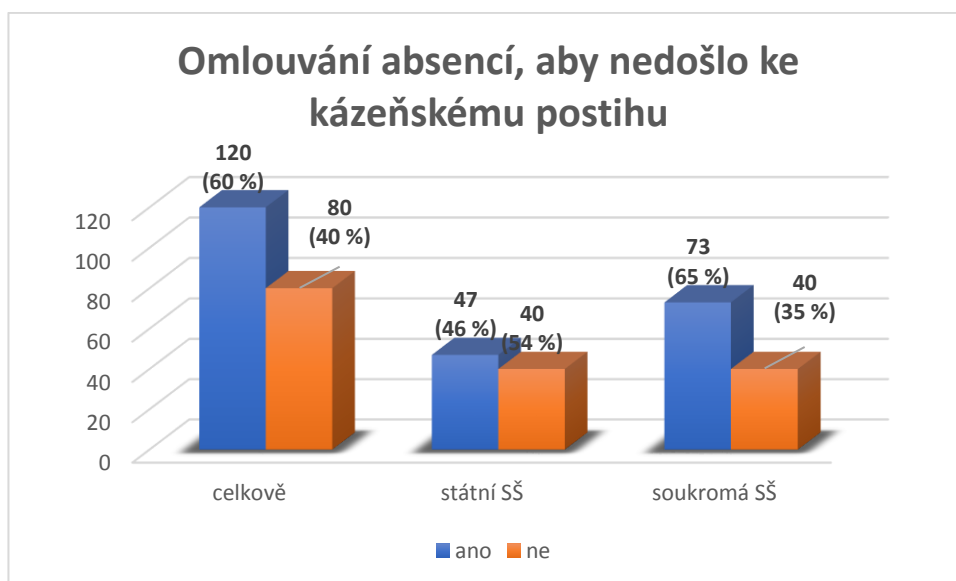
Otázka č. 8 – Nejčastější faktory, které dle vás ovlivňují záškoláctví?

Graf č. 7: Faktory ovlivňující záškoláctví.

Hodnoty v grafu ukazují, že možnost, že studenty při záškoláctví ovlivňují rodiče si vybralo 15 (7,5 %) respondentů, 8 (9,2 %) studentů ze státní střední školy a 7 (6,1 %) studentů ze soukromé střední školy. Odpověď, že je při záškoláctví ovlivňuje sourozenec, byla v tomto případě vybrána 11x (5,5 %) z toho 5 (5,7 %) studentů ze státní střední školy a 6 (5,3 %) studentů ze soukromé střední školy. Velmi častou odpovědí a to u 75 (37,5 %) respondentů, bylo to, že je nejčastěji ovlivňují jejich spolužáci, 29 (23,3 %) jich byl ze státní střední školy a 46 (40,7 %) ze soukromé střední školy. Další volenou odpovědí byli učitelé – v 8 (4 %) případech, z toho 7 (8 %) studentů ze státní střední školy a 1 (4,5 %) respondent ze soukromé střední školy. Nejčastější odpovědí v tomto případě byla možnost, že je nikdo nenavádí nebo že se k tomu navádí sami a tato odpověď byla uvedena 82x (41 %), z toho 31 (35,6 %) respondentů ze státní střední školy a 51 (45 %) respondentů ze soukromé střední školy. Při záškoláctví studenty ovlivňuje i přítel či přítelkyně u 4 respondentů (2 %).

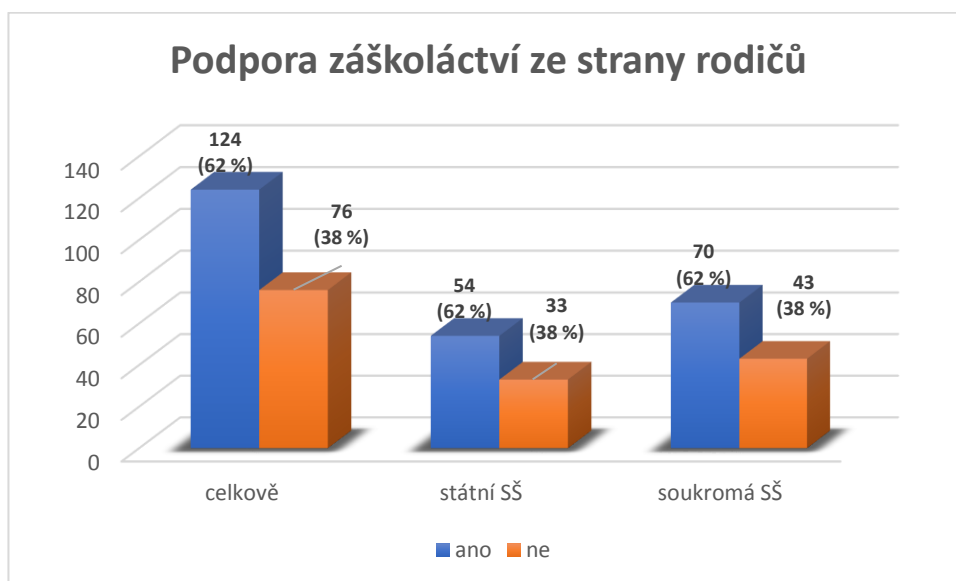
Otázka č. 9 – Omluvili vám někdy rodiče absenci jen proto, abyste nedostali kázeňský postih?

Graf č. 8: Omlouvání absencí rodiči, aby studenti nedostali za záškoláctví kázeňský postih.

Rodiče raději svým dětem absenci omluví, aby je uchránili od kázeňského postihu. Tuto možnost zvolilo 120 (60 %) respondentů, z toho 47 (46 %) ze státní střední školy a 73 (65 %) ze soukromé střední školy. 80 (40 %) studentů zvolilo možnost, že jim rodiče neomlouvají absence, aby je uchránili před postihem, z toho bylo 40 (54 %) studentů státní střední školy a 40 (35 %) studentů soukromé střední školy.

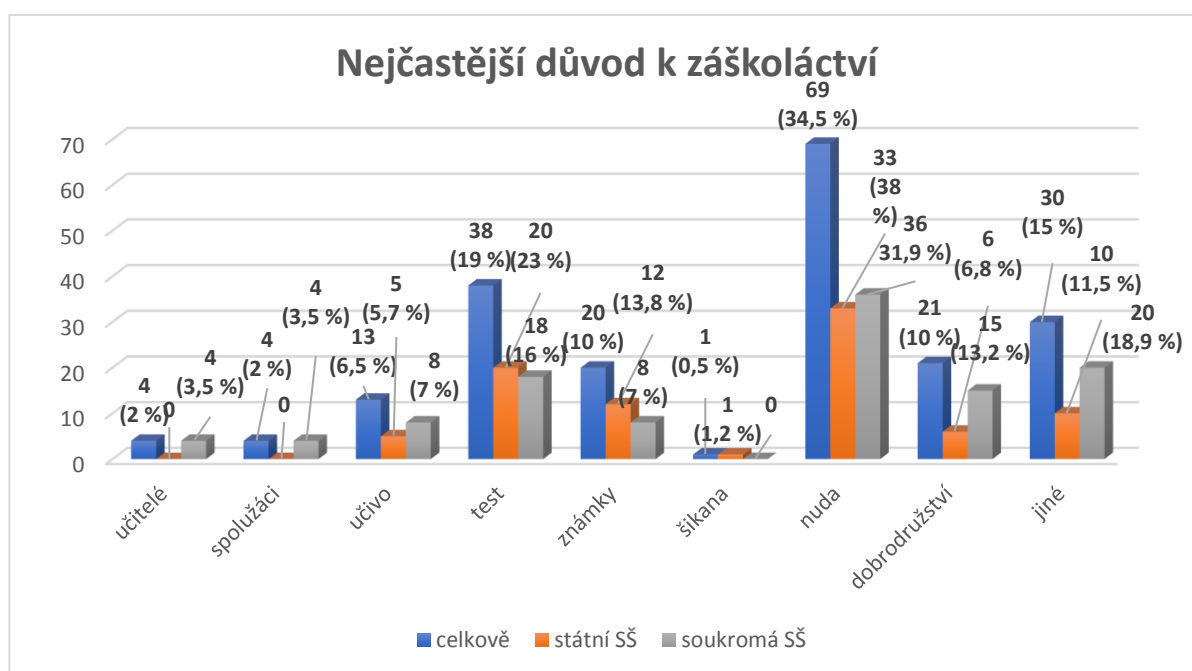
Otázka č. 10 - Nechali vás rodiče někdy doma jen tak bez závažného důvodu?

Graf č. 9: Podpora záškoláctví z strany rodičů.

Rodiče doma nechávají své děti bez závažného důvodu u více než poloviny respondentů. 124 (62 %) studentů odpovědělo, že je někdy nechali rodiče doma jen tak. Z toho bylo 54 (62 %) studentů ze státní střední školy a 70 (62 %) studentů ze soukromé střední školy. Dále 76 (38 %) studentů uvedlo, že je rodiče doma nenechali jen tak a z toho 33 (38 %) jich bylo ze státní střední školy a 43 (38 %) ze soukromé střední školy.

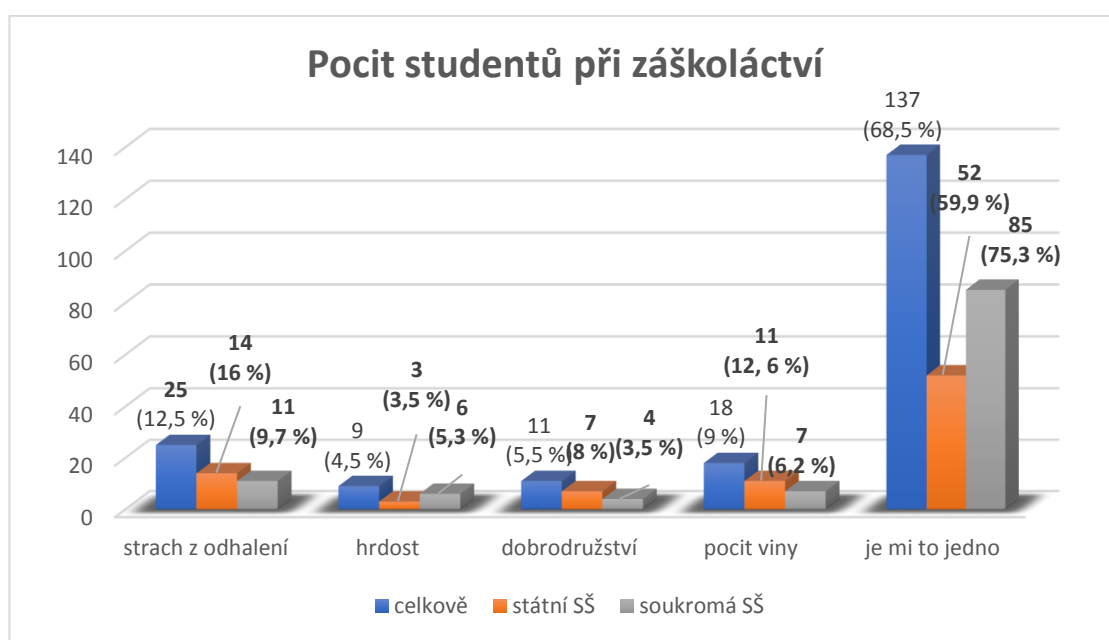
Otázka č. 11 - Jaký je váš nejčastější důvod k záškoláctví?

Graf č. 10: Nejčastější důvod k záškoláctví.

Nejčastěji uváděným důvodem k záškoláctví je nuda, tuto odpověď zvolilo 69 (34,5 %) dotazovaných studentů, z toho 33 (38 %) studentů ze státní střední školy a 36 (31,9 %) studentů ze soukromé střední školy. Dalším častým důvodem je vyhýbání se testům, tuto odpověď zvolilo 38 (19 %) studentů, z toho 20 (23 %) studentů ze státní střední školy a 18 (16 %) studentů ze soukromé střední školy. Kvůli špatným známám se škole vyhýbá 20 (10 %) studentů, z toho 12 (13,8 %) studentů ze státních středních škol a 8 (7 %) ze soukromých středních škol. Problémy s učiteli mají 4 (3,5 %) studenti ze soukromých středních škol, stejně tak i se spolužáky. Z důvodu šikany se škole vyhýbá pouze jeden žák (1,2 %) ze státní střední školy. Možnost jiné zvolilo 30 (15 %) studentů, 10 (11,5 %) studentů ze státní střední školy a 20 (18,9 %) studentů ze soukromé střední školy. Mezi jinými nejčastějšími důvody k záškoláctví se objevovala únava a to u 17 studentů, dále 4x nová hra, a tak ji musí studenti vyzkoušet. Dále se zde objevovaly odpovědi, jako že studenti už všechno vědí, tak nemusí do školy, prostě se jim nechce nebo mají na práci důležitější věci.

Otázka č. 12 - Jaký pocit prožíváte, když se dopouštíte záškoláctví?

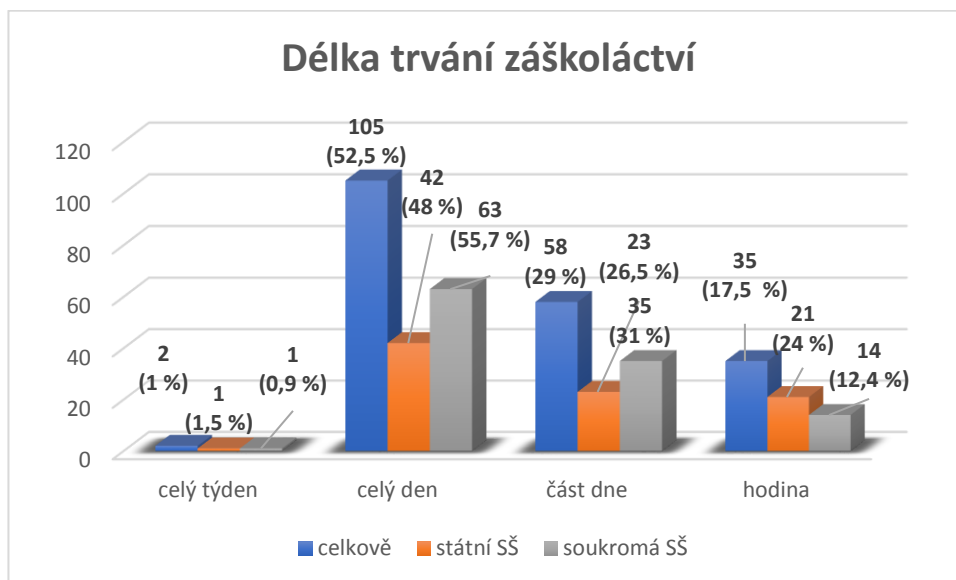

Graf č. 11: Pocity studentů při záškoláctví.

Odpověď, že pokud se studenti dopustí záškoláctví, nemají pocit žádný a je jim to jedno, celkem zvolilo 137 (68,5 %) studentů, 52 (59,9 %) studentů ze státní střední školy a 85 (75,3 %) studentů ze soukromé střední školy. Strach z toho, že je někdo odhalí, pociťuje 25 (12,5 %) respondentů, 14 (16 %) studentů ze státní střední školy a 11 (9,7 %) studentů ze soukromé střední školy. Hrdě se cítí 9 (4,5 %) studentů, 3 studenti (3,5 %) jsou ze státní střední školy a 6 (6,3 %) studentů ze soukromé střední školy. Dobrodružství u záškoláctví pociťuje 11 (5,5 %)

studentů, 7 (8 %) studentů ze státní střední školy a 4 (3,5 %) studenti ze soukromé střední školy. Pocit viny se objevuje u 18 (9 %) studentů, 11 (12,6 %) studentů je ze státní střední školy a 7 (6,2 %) studentů ze soukromé střední školy.

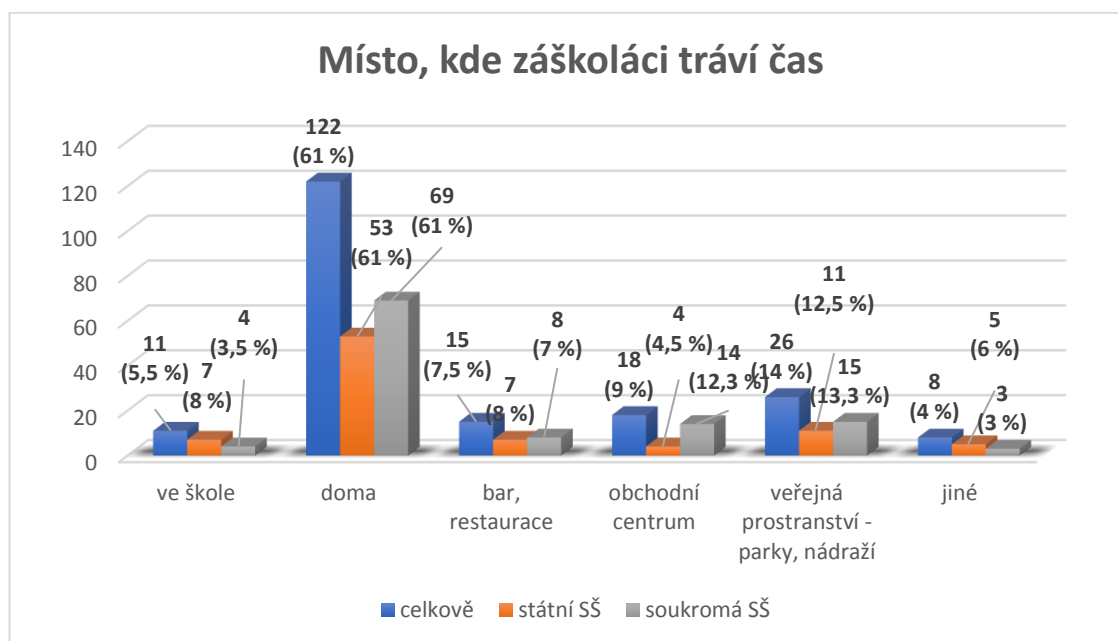
Otázka č. 13 – Na jak dlouhou dobu nejčastěji chodíte „za školu“?

Graf č. 12: Délka trvání záškoláctví.

Z grafu je patrné, že nejčastěji chodí studenti „za školu“ na celý den. Tuto odpověď zvolilo 105 (52,5 %) respondentů, z toho bylo 42 (48 %) studentů ze státní střední školy a 63 (55,7 %) studentů ze soukromé střední školy. Druhou nejčastější odpovědí je, že chodí „za školu“ na část dne. Takto odpovědělo 58 (29 %) respondentů, z toho bylo 23 (26,5 %) studentů ze státní střední školy a 35 (31 %) studentů ze soukromé střední školy. Na jednu hodinu chodí „za školu“ 35 (17,5 %) respondentů, z toho bylo 21 (24 %) studentů ze státní střední školy a 14 (12,4 %) studentů ze soukromé střední školy. Na celý týden chodí „za školu“ pouze dva respondenti, jeden byl ze státní střední školy a jeden ze soukromé střední školy.

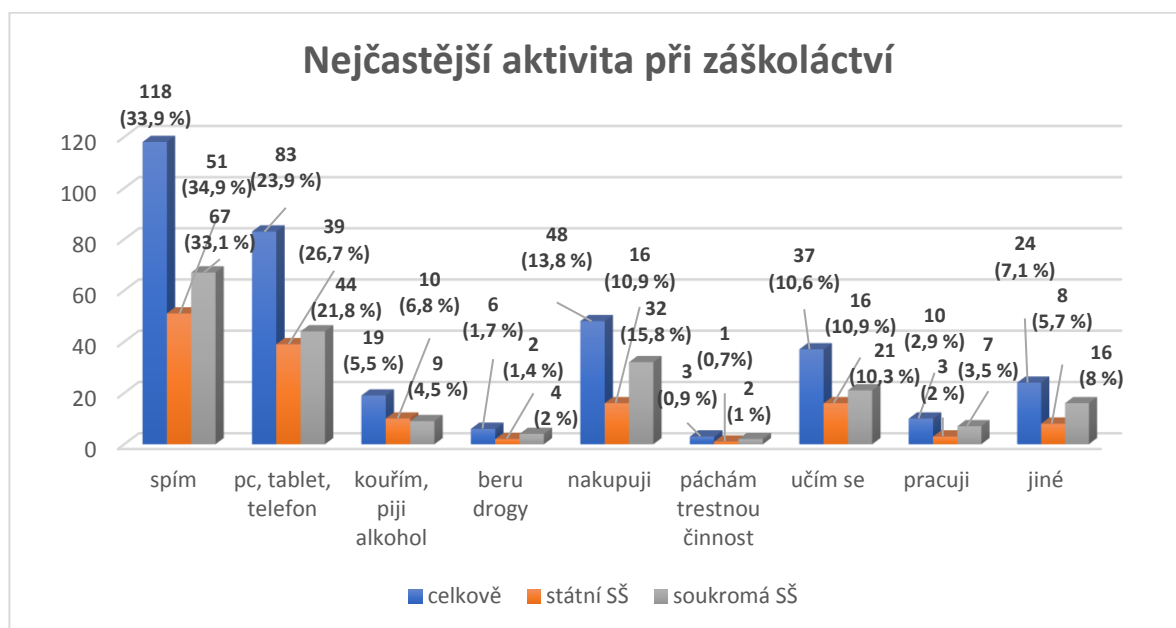
Otázka č. 14 – Kde nejčastěji trávíte volný čas, který získáte záškoláctvím?

Graf č. 13: Místo, kde záškoláci tráví čas.

Nejčastějším místem, kde studenti tráví volný čas, který získají tím, že jdou „za školu“, je jejich domov. Tuto odpověď zvolilo 122 (61 %) respondentů, 53 (61 %) studentů ze státní střední školy a 69 (61 %) studentů ze soukromé střední školy. Druhou nejčastější odpovědí jsou veřejná prostranství jako jsou parky, nádraží apod., tuto odpověď zvolilo 26 (14 %) studentů, 11 (12,5 %) studentů ze státní střední školy a 15 (13,3 %) studentů ze soukromé střední školy. Následují obchodní centra, kde čas tráví 18 (9 %) studentů, z toho 4 studenti (4,5 %) ze státní střední školy a 14 (12,3 %) ze soukromé střední školy. Dalším místem, kde tráví studenti čas, jsou restaurace a bary. Tuto možnost zvolilo 15 (7,5 %) studentů, z toho 7 (8 %) ze státní střední školy a 8 (7 %) ze soukromé střední školy. V prostoru školy zůstává 11 (5,5 %) studentů, 7 (8 %) studentů ze státní střední školy a 4 studenti (3,5 %) ze soukromé střední školy.

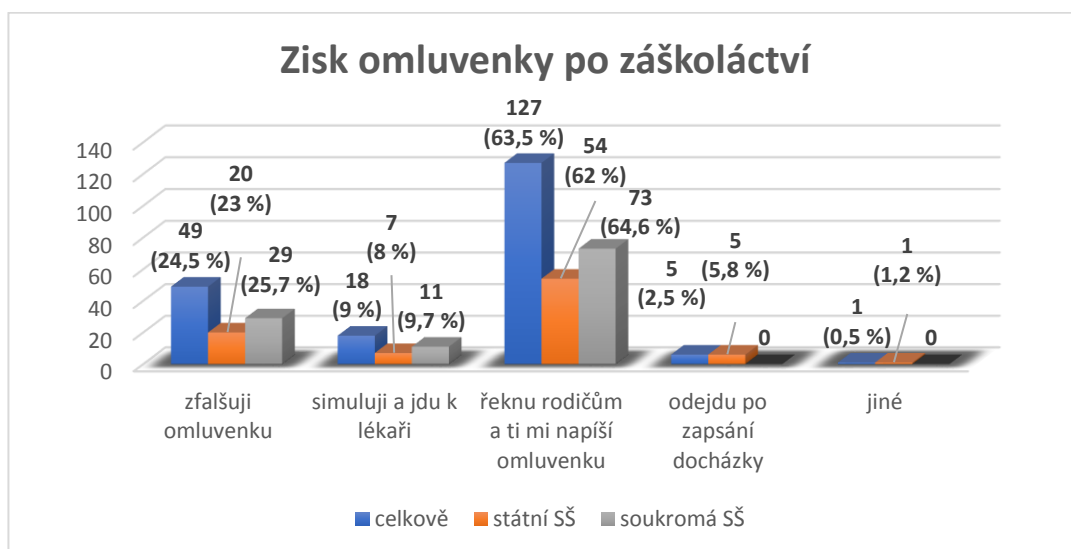
Otázka č. 15 – Co nejčastěji děláte při záškoláctví?

Graf č. 14: Nejčastější aktivity záškoláků.

U této otázky měli studenti možnost vybrat více odpovědí najednou. Graf nám ukazuje, že nejčastější aktivitou studentů záškoláků je spánek, tuto odpověď zvolilo 118 (33,9 %) studentů. 51 (34,9 %) studentů ze státních středních škol a 67 (33,1 %) studentů ze soukromých škol. Čas na tabletu, mobilu či počítači tráví 83 (23,9 %) dotázaných, z toho 39 (26,7 %) studentů státních středních škol a 44 (21,8 %) studentů soukromých středních škol. Kouření a pití alkoholu zvolilo 19 (5,5 %) studentů, 10 (6,8 %) studentů ze státních středních škol a 9 (4,5 %) studentů ze soukromých středních škol. Drogy v této době bere 6 (1,7 %) studentů, 2 studenti (1,4 %) ze státní střední školy a 4 studenti (2 %) ze soukromé střední školy. O jaké drogy se jedná, jsem dále nezjišťovala. Tento čas využívá 48 (13,8 %) studentů k nákupům, z toho 16 (10,9 %) studentů ze státních středních škol a 32 (15,8 %) studentů ze soukromých středních škol. Trestnou činnost v tomto čase páchají pouze 3 studenti (0,9 %), 2 studenti (0,7 %) ze soukromé střední školy a jeden student (1 %) ze státní střední školy. Paradoxně čas, který by studenti měli trávit ve škole učením využívá 37 (10,6 %) studentů k tomu, aby se mohli učit doma. Takto jedná 16 (10,9 %) studentů státních středních škol a 21 (10,3 %) studentů ze soukromých středních škol. K práci tento čas využívá 10 (2,9 %) studentů, 3 studenti (2 %) ze státní střední školy a 7 (3,5 %) studentů ze soukromé střední školy. Možnost jiné zvolilo 24 (7,1 %) studentů, řadily sem odpovědi, jako že nedělají nic, jsou s kamarády, čtou si, uklízí, sportují či si užívají.

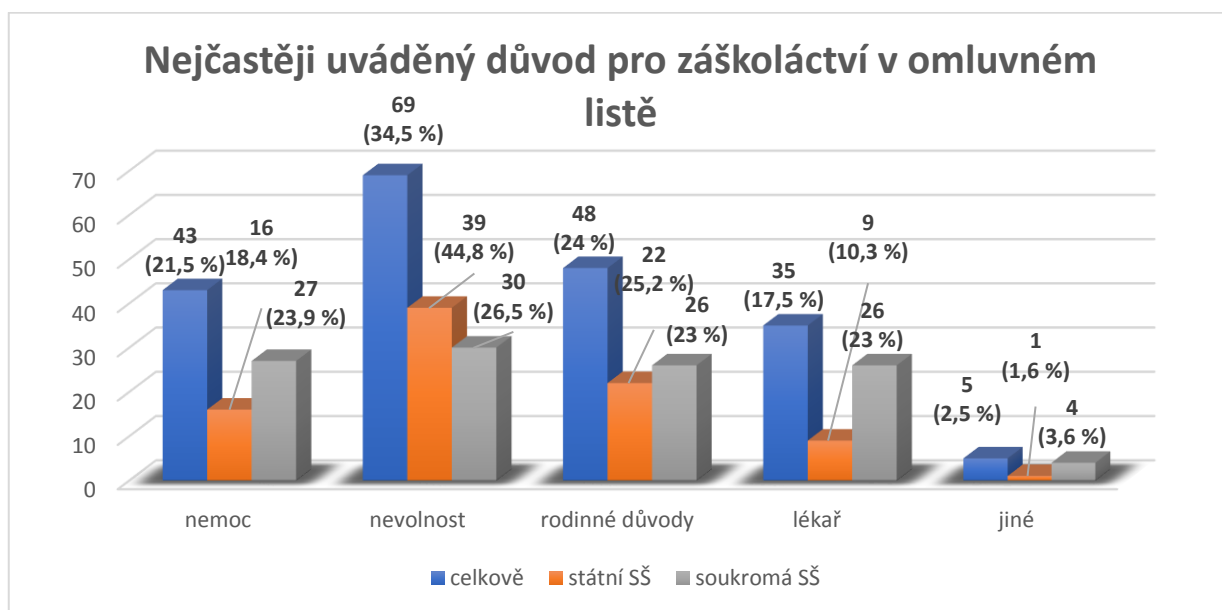
Otázka č. 16 – Jakým způsobem nejčastěji řešíte omlouvání svých absencí?

Graf č. 15: Způsob opatření omluvenky.

Z grafu je patrné, že studenti nejčastěji řeší omlouvání svých absencí prostřednictvím svých rodičů, řeknou jim a ti jim absenci omluví. Tuto možnost zvolilo 127 (63,5%) studentů, z toho 54 (62 %) studentů ze státní střední školy a 73 (64,6 %) ze soukromé střední školy. Druhou nejčastější možností, kterou studenti zvolili, bylo, že si zfalšují omluvenku, tedy napíšou si ji sami. Tuto možnost uvedlo 49 (24,5 %) studentů, z toho bylo 20 (23 %) studentů ze státní střední školy a 29 (25,7 %) studentů ze soukromé střední školy. Nemoc předstírá 18 (9 %) studentů, z toho 7 (8 %) studentů ze státní střední školy a 11 (9,7 %) studentů ze soukromé střední školy. Odchod po zapsání přítomnosti do docházky volilo 5 (5,8 %) studentů ze státní střední školy. Odpověď jiné, byla zvolena pouze jednou (0,5 %) a to taková, že si student řekne omluvenku rodičům svého kamaráda.

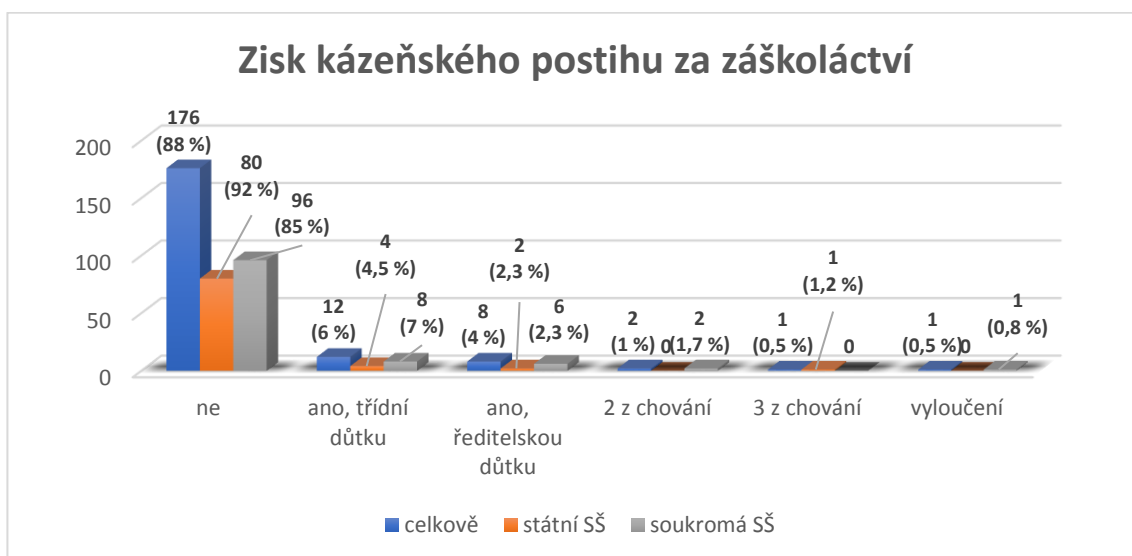
Otázka č. 17 – Jaký důvod nejčastěji uvádíte do omluvného listu v případě záškoláctví?

Graf č. 16: Nejčastěji uváděný důvod pro záškoláctví v omluvném listě.

Nejčastěji uváděným důvodem pro záškoláctví v omluvném listě je nevolnost. Tuto odpověď označilo 69 (34,5 %) respondentů, 39 (44,8 %) studentů ze státní střední školy a 30 (26,5 %) studentů ze soukromé střední školy. Druhou nejčastější odpovědí jsou rodinné důvody, které uvedlo 48 (24 %) studentů, z toho 22 (25,2 %) studentů ze státní střední školy a 26 (23 %) studentů ze soukromé střední školy. Dále uváděli studenti nemoc, tuto možnost zvolilo 43 (21,5 %) studentů, z toho bylo 16 (18,4 %) studentů ze státní střední školy a 27 (23,9 %) studentů ze soukromé střední školy. Lékaře uvedlo 35 (17,5 %) studentů, 9 (10,3 %) studentů ze státní střední školy a 26 (23 %) studentů ze soukromé střední školy. Jiné důvody uvedlo 5 (2,5 %) studentů – 1 (1,6 %) zaspal a 4 (3,6 %) studenti uvedli, že používají všechny z možností.

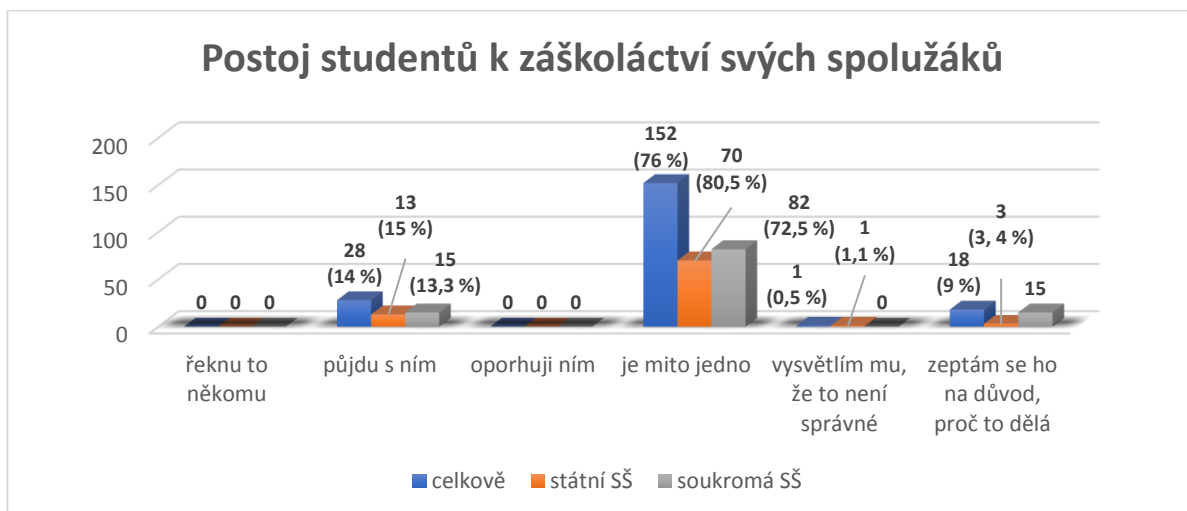
Otázka č. 18 – Dostali jste za záškoláctví již nějaký kázeňský postih, popřípadě jaký?

Graf č. 17: Zisk kázeňských postihů za záškoláctví.

Graf ukazuje, že ačkoliv se studenti záškoláctví dopouští, většina studentů za něj neměla žádný kázeňský postih. Tuto možnost uvedlo 176 (88 %) studentů, z toho 80 (92 %) studentů ze státní střední školy a 96 ze soukromé střední školy. Třídní důtku dostalo 12 (6 %) studentů, 4 (4,5 %) studentů ze státní střední školy a 8 (2,3 %) studentů ze soukromé střední školy. Dvojku z chování dostali dva respondenti (1,7 %) ze soukromé školy. Trojku z chování obdržel jeden respondent (1,2 %) ze státní střední školy a jeden z respondent ze soukromé střední školy (0,8 %) byl dokonce za záškoláctví vyloučen.

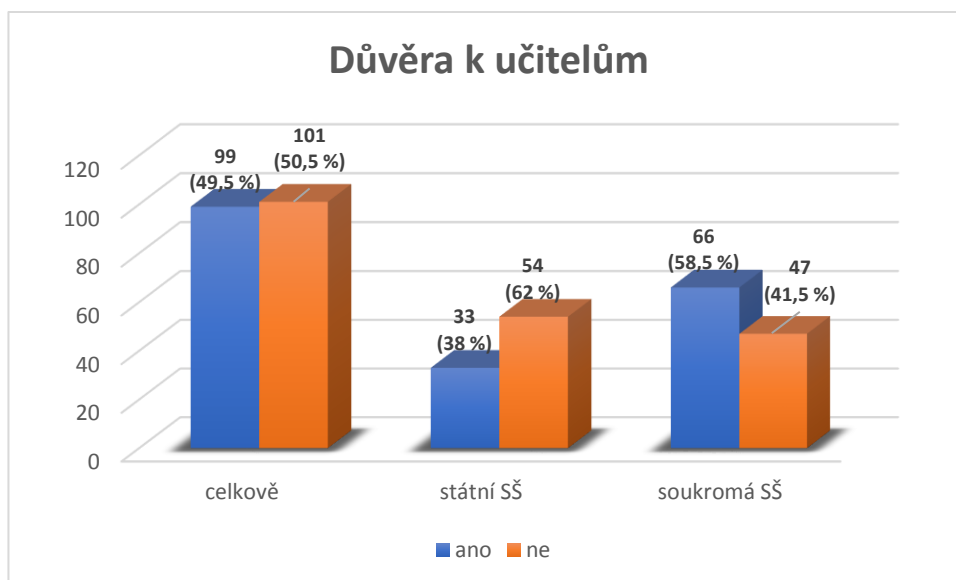
Otázka č. 19 – Když se dozvíte, že se váš spolužák nebo spolužačka dopustili záškoláctví, jak se zachováte?

Graf č. 18: Postoj studentů k záškoláctví svých spolužáků.

Postoj studentů ke spolužáku záškolákovvi je převážně lhostejný, 152 (76 %) studentů odpovědělo, že když se něco takového dozví, tak je jim to jedno. Z toho bylo 70 (80,5 %) studentů ze státní střední školy a 82 (72,5 %) studentů ze soukromé střední školy. Ke spolužákovvi by se v takovém případě přidalo 28 (14 %) studentů, 13 (15 %) studentů ze státní střední školy a 15 (13,3 %) studentů ze soukromé střední školy. Na důvod, proč se student takto chová, by se svého spolužáka zeptalo 18 (9 %) studentů, z toho 15 (13,2 %) ze soukromé střední školy a 3 (3,4 %) studentů ze státní střední školy. Nikdo z dotazovaných studentů by však na svého spolužáka nežaloval ani jím neopovrhoval.

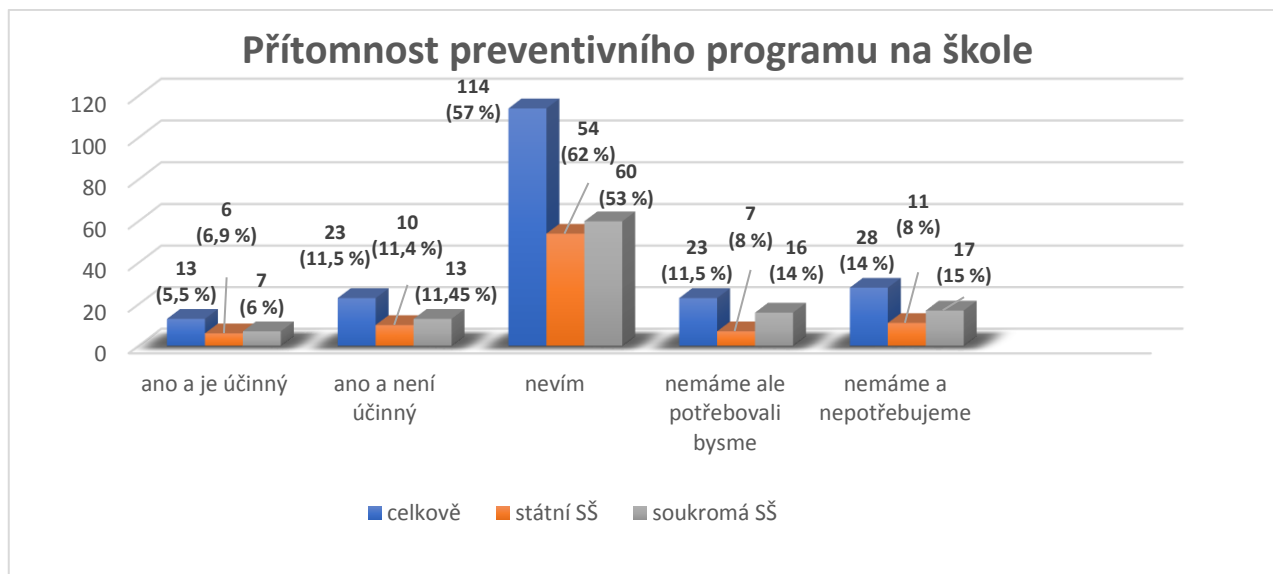
20. otázka – Důvěřujete svému třídnímu učitelvi natolik, že byste se mu v případě svých problémů, které by později mohly vést například k záškoláctví, dokázali svěřit?

Graf č. 19: Důvěra k učitelům v případě problémů.

Důvěru ve svého učitele v případě nějakého problému, který by vedl k záškoláctví má 99 (49, %) studentů, z toho 33 (38 %) studentů ze státní střední školy a 66 (58 %) studentů ze soukromé střední školy. Nedůvěru k učitelům má 101 (50,5 %) studentů, z toho 54 (62 %) studentů ze státní střední školy a 47 (41,5 %) studentů ze soukromé střední školy.

Otázka č. 21 - Máte na vaší škole preventivní program, který by vás upozorňoval na rizika záškoláctví, pomocí kterého by se pracovníci školy snažili tomuto jevu předcházet?

Graf č. 20: Přítomnost preventivního programu na školách a subjektivní názor studentů na něj.

Přítomnost preventivního programu a jeho účinnost potvrdilo 13 (15,5 %) studentů, z toho 6 (6,9 %) studentů státní střední školy a 7 (6 %) studentů soukromé střední školy. Dále 23 (11,5 %) studentů potvrdilo, že na škole preventivní program mají, ale zároveň mají pochybnosti o jeho funkčnosti, takto odpovědělo 10 (11,4 %) studentů státní střední školy a 13 (11,45 %) studentů ze soukromé střední školy. Nejvíce zastoupenou odpovědí v počtu 114 (57 %) studentů bylo, že studenti o žádném preventivním programu na jejich škole nevědí a takto odpovědělo 54 (62 %) studentů ze státní střední školy a 60 (53 %) studentů ze soukromé střední školy. 23 (11,5 %) studentů odpovědělo, že preventivní program na škole nemají, ale potřebovali by ho, z toho bylo 7 (8 %) studentů ze státní střední školy a 16 (14 %) ze soukromé střední školy. Preventivní program údajně nemá na škole 28 (14 %) dotazovaných studentů, z toho 11 (8 %) ze státní střední školy a 17 (15 %) studentů ze soukromé střední školy.

4.2 Verifikace hypotéz

Verifikaci hypotéz jsem provedla pomocí Chí kvadrát testu dobré shody. Tuto metodu jsem zvolila z toho důvodu, že mám slovní odpovědi z dotazníkové šetření, tak je tato metoda nejvhodnější.

Hypotéza č. 1

Výskyt záškoláctví je častější u chlapců než u dívek.

H₀ – Pohlaví nemá vliv na výskyt záškoláctví.

H₁ – Pohlaví má vliv na výskyt záškoláctví.

První hypotéza mi měla pomoci zjistit, zda se záškoláctví dopouštějí častěji chlapci než dívky.

Nejprve jsem si určila empirické četnosti pomocí otázky č. 4 a pohlaví studentů:

Empirické četnosti	ano	ne	celkem
dívky	108	64	172
chlapci	92	57	149
celkem	200	121	321

Tabulka č. 1. Empirické četnosti H₁.

n = 321

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

Součet řádků empirických četností x součet sloupců

n = počet prvků

Teoretické četnosti	ano	ne
dívky	107	64,83
chlapci	92,83	56,17

Tabulka č. 2: Marginální četnosti H₁.

Následně jsem k otestování své hypotézy použila chí-kvadrát test dobré shody:

Testové kritérium	ano	ne
dívky	0,00651	0,011
chlapci	0,007421	0,012

Tabulka č. 3: Testové kritérium H₁.

Po sečtení hodnot z tabulky, ke kterým jsme se dostala díky vzorci $\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$ jsem si stanovila testové kritérium na $TK = 0,037$

Jako poslední jsem si vypočítala kritickou hodnotu dle vzorce: $KH = \lambda_{2_{1-\alpha}} (r - 1) * (s - 1)$, kde jsme si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$.

$KH = 6,634$

Závěr: Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, zamítám H_1 a **přijímám H_0** . Veličiny tedy nejsou závislé. Konkrétně se mi nepodařilo prokázat, že by se chlapci dopouštěli záškoláctví častěji než dívky.

Hypotéza č. 2 - Studenti soukromých středních škol mají větší důvěru ve své učitele než studenti státních středních škol.

H_0 – Typ střední školy nemá vliv na důvěru k učiteli.

H_2 – Typ střední školy má vliv na důvěru k učiteli.

Nejprve jsem si určila empirické četnosti, které jsem získala z odpovědí z dotazníkového šetření. Použila jsem k tomu otázku č. 20 a typ střední školy.

Empirické četnosti	ano	ne	celkem
soukromá SŠ	66	47	113
státní SŠ	33	54	87
celkem	99	101	200

Tabulka č. 4: Empirické četnosti H_2 .

$n = 200$

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

Součet řádků empirických četností x součet sloupců

$n = \text{počet prvků}$

Teoretické četnosti	ano	ne
soukromá SŠ	55,94	57,07
státní SŠ	43,07	43,94

Tabulka č. 5: Teoretické četnosti H_2 .

Následně jsem k otestování hypotézy použila chí-kvadrát test dobré shody:

Testové kritérium	ano	ne
soukromá SŠ	1,81	1,78
státní SŠ	2,35	2,30

Tabulka č. 6: Testové kritérium H2.

Po sečtení hodnot z tabulky, ke kterým jsme se dostala pomocí vzorce : $\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$ jsem si stanovila testové kritérium na $TK = 8,24$

Jako poslední jsem si vypočítala kritickou hodnotu dle vzorce: $KH = \chi^2_{1-\alpha}(r-1) * (s-1)$, kde jsme si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$.

$$KH = 6,63490$$

Závěr: Vzhledem k tomu, že je $TK > KH$, můžeme prokázat závislost těchto veličin a tedy **přijmout alternativní hypotézu - H2** a H_0 zamítám. Znamená to tedy, že typ střední školy má vliv na to, zda studenti mají nebo nemají důvěru ve svého učitele. Analýzou tabulek empirických a teoretických četností jsem došla k závěru, že hypotéza č. 2 platí. Studenti soukromých středních škol mají opravdu větší důvěru ke svým učitelům než studenti státních středních škol.

Hypotéza č.3 – Výskyt záškoláctví je častější u studentů soukromých středních škol než u studentů státních středních škol.

H0 – Typ střední školy nemá vliv na výskyt záškoláctví.

H3 – Typ střední školy má vliv na výskyt záškoláctví.

Nejprve jsem si určila empirické četnosti pomocí otázky č. 4 a typu střední školy.

Empirické četnosti	ano	ne	celkem
soukromá SŠ	113	47	160
státní SŠ	87	74	161
celkem	200	121	321

Tabulka č. 7: Empirické četnosti H3.

n= 321

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

Součet řádků empirických četností x součet sloupců

n = počet prvků

Teoretické četnosti	ano	ne
soukromá SŠ	99,688	60,312
státní SŠ	100,312	60,688

Tabulka č. 8: Teoretické četnosti H3.

Následně jsem k otestování hypotézy použila chí-kvadrát test dobré shody:

Testové kritérium	ano	ne
soukromá SŠ	1,778	2,938
státní SŠ	1,767	2,92

Tabulka č. 9: Testové kritérium H3.

Po sečtení hodnot z tabulky, ke kterým jsme se dostala pomocí vzorce: $\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$ jsem si stanovila testové kritérium na TK= 9,403

Jako poslední jsem si vypočítala kritickou hodnotu dle vzorce: $KH = \chi^2_{1-\alpha} (r - 1) * (s - 1)$, kde jsme si stanovili hladinu významnosti $\alpha = 0,01$.

KH= 6, 63490

Závěr: Vzhledem k tomu, že $TK > KH$, **přijímám H3 a zamítám H0**. Z toho vyplývá, že tyto dvě veličiny jsou závislé a můžu říci, že typ střední školy má vliv na frekvenci výskytu záškoláctví. Analýzou tabulek empirických a teoretických četností jsem došla k závěru, že hypotéza č. 3 platí. Studenti soukromých středních škol se opravdu dopouštějí záškoláctví častěji než studenti státních středních škol.

Hypotéza č. 4 – Studenti soukromých středních škol pocít'ují častěji hrdost než strach z odhalení oproti studentům státních středních škol.

H0 – Typ střední školy nemá vliv na pocity při záškoláctví.

H4 – Typ střední školy má vliv na pocity při záškoláctví.

Nejprve jsem si určila empirické četnosti pomocí otázky č. 12 a typu střední školy.

Empirické četnosti	hrdost	strach z odhalení	celkem
soukromé SŠ	6	21	27
státní SŠ	3	14	17
celkem	9	35	44

Tabulka č. 10: Empirické četnosti H4.

n = 44

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

Součet řádků empirických četností x součet sloupců

n = počet prvků

Teoretické četnosti	hrdost	strach z odhalení
soukromá SŠ	5,223	21,477
státní SŠ	3,477	13,522

Tabulka č. 11: Teoretické četnosti H4.

Následně jsem k otestování hypotézy použila chí-kvadrát test dobré shody:

Testové kritérium	hrdost	strach z odhalení
soukromá SŠ	0,113	0,011
státní SŠ	0,065	0,017

Tabulka č. 12: Testové kritérium H4.

Po sečtení hodnot z tabulky, ke kterým jsme se dostala pomocí vzorce: $\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$ jsem si stanovila testové kritérium na TK= 0,206

Jako poslední jsem si vypočítala kritickou hodnotu podle vzorce: $KH = \lambda_{2_{1-\alpha}}(r - 1) * (s - 1)$, kde jsme si stanovili hladinu významnosti $\alpha = 0,01$.

KH= 6, 63490

Závěr: Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, **přijímám H0** a zamítám H4. V této hypotéze se tedy neprokázal vliv typu střední školy na pocity žáků, které při záškoláctví pociťují.

Hypotéza č. 5 – Studenti soukromých středních škol si píšou častěji omluvenky sami než studenti státních středních škol.

H0 – Typ střední školy nemá vliv na to, jakým způsobem studenti shánějí omluvenky.

H5 – Typ střední školy má vliv na to, jakým způsobem studenti shánějí omluvenky.

Nejprve jsem si stanovila empirické četnosti pomocí otázky č. 16 a typu střední školy:

Empirické četnosti	zfalšuji si omluvenku	vyřeším to jinak	celkem
soukromá SŠ	29	84	113
státní SŠ	20	67	87
celkem	49	151	200

Tabulka č. 13: Empirické četnosti H5.

n = 200

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila následující vzorec:

Součet řádků empirických četností x součet sloupců

n = počet prvků

Teoretické četnosti	zfalšuji omluvenku	vyřeším to jinak
Soukromá SŠ	27,685	85,315
Státní SŠ	21,315	65,685

Tabulka č. 14: Teoretické četnosti H5.

Následně jsem k otestování hypotézy použila chí-kvadrát test dobré shody:

Testové kritérium	zfalšuji omluvenku	vyřeším to jinak
soukromá SŠ	0,062	0,020
státní SŠ	0,081	0,026

Tabulka č. 15: Testové kritérium H5.

Po sečtení hodnot z tabulky, ke kterým jsme se dostala pomocí vzorce:

$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$ jsem si stanovila testové kritérium na TK= 0,037

Jako poslední jsem si vypočítala kritickou hodnotu dle vzorce: $KH = \lambda_{2_{1-\alpha}}(r - 1) * (s - 1)$, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$.

KH= 6,634

Závěr: Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, **přijímám H_0** a zamítám H_5 . V této hypotéze se tedy neprokázal vliv typu střední školy na způsob omlouvání absencí žáků.

4.3 Interpretace výsledků výzkumu

Záškoláctví jako projev rizikového chování s sebou přináší důsledky, které se projevují jak ve škole, tak mají neblahý vliv i na celou společnost. Například nejčastější odpovědí na otázku, jak se studenti zachovávají v případě, že se dozví o záškoláctví svého spolužáka, bylo, že je jim to jedno. Už v tomto věku si tak můžeme všimnout lhostejnosti k druhým a neochoty někomu pomoci. Zpočátku se může jednat o banální záležitost, ale i tak je vhodné najít příčinu a odstranit ji, než se situace zhorší. Samozřejmě záleží na vztahu k dané osobě, ale i tak by měli být studenti vedeni více k ohleduplnosti a v době vyučování se učit empatii. Jednou se může stát, že i oni budou potřebovat pomoci, ale nikdo si toho nevšimne. Lhostejnosti si můžeme všimnout i v případě pocitů, jaké při záškoláctví prožívají. Pocit viny či strachu pocituje minimum ze studentů a těm zbývajícím je to opět lhostejné. Kázeňských či jiných trestů se nijak výrazně nebojí a myslí si, že jejich chování nikdo nemůže postihnout. Tímto přístupem se pak řídí i v běžném životě mimo školu, názor ostatních je nezajímá, a jakých činů jsou pak schopni se dopouštět, je opravdu nepochopitelné.

Více než polovina rodičů někdy nechala své dítě doma, aniž by k tomu měla nějaké závažné důvody, jako jsou nemoc, rodinné důvody apod. Stejně tak učinili v případě, aby své dítě zachránili od kázeňského postihu, a absenci raději svému dítěti omluvili. Oba dva případy hodnotím jako podporu záškoláctví ze strany rodičů. Čím dříve toto chování začnou rodiče podporovat, tím je to horší. Dítě si musí zvykat na určitý řád a na plnění povinností jak ve škole, tak i v běžném životě. V některých rodinách se můžeme setkat s tím, že rodiče své děti přímo navádí, aby do školy nešly. Nejedná se o dlouhodobé záškoláctví nebo o to, že by rodiče nechtěli, aby jejich děti školu navštěvovaly. S takovýmto jevem jsem se setkala třeba před Vánoci, kdy rodiče s dětmi, pokud na to mají samozřejmě čas, třeba raději pečou cukroví, protože vědí, že ve škole už nic nového dělat nebudou, a proto se jim zdá zbytečné, aby dítě do školy šlo. Rodiče takto jednájí v dobrém úmyslu, že dítě bude dělat něco jiného, že stráví daný čas společně. Ale s rostoucím věkem toho začne dítě využívat až zneužívat, vyžadovat to stále častěji, až budou považovat za naprosto přirozené, že mohou nějaké dny ve škole zameškat. Tento přístup pak lze přenést do pracovního procesu, kde mu to tolerováno nebude, takže nastanou problémy, s nimiž jedinec mnohdy vůbec nepočítá. S tolerancí ze strany rodičů souvisí také to, že nejčastěji jmenovaným místem, kde studenti stráví čas v době, kdy se dopouští záškoláctví, je jejich domov. A když potřebují sehnat omluvenku, ve většině případů

se opět svěří rodičům. Tato důvěra je nejspíš výsledkem benevolentní výchovy, která však nemá ten správný vliv na zodpovědné plnění povinností.

Myslím si, že by se o záškoláctví mělo se studenty více hovořit a přirozeně je seznámit s možnými důsledky, které k záškoláctví patří. Ale nesmí se o tomto jevu hovořit pouze negativně, je lepší ptát se studentů především na příčiny, jaké je k záškoláctví vedou. Pokud je problém například v komunikaci ve třídě, mělo by se na tom zábavnou formou v době třídnických hodin pracovat. Z tohoto výzkumného šetření vyplynulo, že nejčastějším důvodem k záškoláctví je nuda, a proto by se mělo spíše pracovat na zatraktivnění výuky. Soudím tak i dle odpovědí na otázku, kdy mají studenti první osobní zkušenost se záškoláctvím. Nejčastěji se objevovala odpověď, že až na střední škole. Samozřejmě je to dáno věkem, s nímž se tento jev stupňuje. Ale není chyba i ve stylu výuky? Na základní škole se pojímá výuka hrou, zábavnou formou. Ale z vlastní zkušenosti vím, že i na střední škole je potřeba rozptýlení a někteří učitelé si jen odpřednáší svou látku a nesnaží se výuku žákům zpřístupnit, zpříjemnit, změnit, vést ji formou dialogu, aby se žáci na ní aktivně podíleli a aby je bavila.

4.4 Závěr výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký je postoj studentů středních škol k záškoláctví. Studenti se záškoláctví dopouštějí, přestože vědí, jak je to rizikové a jaké důsledky z toho plynou. Jedná se však o krátkodobé záškoláctví, které nemá tak velké následky jako záškoláctví, které je dlouhodobé. V případě, že se studenti dozví o záškoláctví někoho jiného, neřeší to a stejný postup očekávají od svých spolužáků. Nastane-li u studentů nějaký problém, nemají dostatečnou důvěru ve své učitele, aby se jim svěřili a aby ti jim mohli pomoci. Větší důvěru a oporu mají ve svých rodičích, kteří je podpoří, když je potřeba, a jejich problémy vyřeší za ně. Tím je v tomto chování vlastně podporují. Studenti v případě záškoláctví nepocítují odpovídající strach z postihu, nemají pocit viny a je jim lhostejné, zda o tom někdo ví, nebo ne. Čas, který záškoláctvím získají, převážně vyplňují spánkem či jinými aktivitami na mobilních telefonech, počítačích a tabletech, což je dáno dnešní dobou. Dříve tento čas trávili studenti převážně prací.

Zvolenou kvantitativní metodu pomocí dotazníkového šetření hodnotím kladně. Za poměrně krátký čas jsem získala velké množství potřebných informací ke zpracování. Ale jednu změnu bych provedla, a to při sestavování dotazníků. U všech otázek mám jen slovní odpovědi,

ale kdybych měla některé číselné, měla bych větší příležitost ke statistickému zpracování dat a k získání i dalších informací.

Po provedení verifikace hypotéz vyvozují, že pohlaví na výskyt záškoláctví nemá vliv. Naopak typ střední školy na výskyt tohoto jevu vliv má a objevuje se častěji na soukromých středních školách než na státních. Dále tato skutečnost ovlivňuje to, zda mají studenti dostatečnou důvěru ve své učitele. Schopnost svěřit se svým učitelům se častěji objevovala na soukromých středních školách. Může to být dané také tím, že právě soukromé střední školy jsou menší a snaží se získat studenty nabídkou domácí a přátelské atmosféry, kdežto státní střední školy jsou větší, všichni se navzájem neznají, atmosféra je mnohdy neosobní, takže vzájemná důvěra není běžná. Vztah mezi typem střední školy a způsobem získávání omluvenek nebyl prokázán stejně jako u pocitů, které studenti při záškoláctví prožívají.

Ředitelé daných škol byli velice vstřícní, až mě to překvapilo. Myslela jsem si, že třeba nebudou chtít, abych výzkumné šetření prováděla přímo na jejich škole a tím narušovala jejich výuku. Naopak mi to umožnili a projevíli zájem o výsledky, které by si rádi přečetli, aby získali inspiraci, čemu mají věnovat větší pozornost a čeho se mají vyvarovat.

5 Diskuze

Každý výzkum, který je prováděn, je ovlivněn nějakými vnitřními a vnějšími faktory, které se při zpracování dat musí brát v úvahu. Z toho plyne, že pokud by tentýž výzkum prováděl někdo jiný, výsledky by se mohly lišit. Prvním faktorem, který je potřeba zmínit, je výběr škol, na kterých byl výzkum proveden. Vybrala jsem si 3 odborné školy a jedno gymnázium. Dle mého názoru se zde objevilo hodně odpovědí, že jedinci nemají osobní zkušenost se záškoláctvím. Myslím si, že v případě zvolení i nějakého středního odborného učiliště by počet respondentů, kteří mají tuto osobní zkušenost, s největší pravděpodobností vzrostl. Dále si myslím, že je důležitá ochota studentů. Někteří si mohli říci, že nemají náladu vyplňovat nějaký dotazník, a tak napsali, že „za školou“ nikdy nebyli, aby měli klid. Tento faktor však nelze předem ovlivnit.

Musím říci, že mě překvapilo, že přestože více než polovina dotazovaných studentů má se záškoláctvím osobní zkušenost, pouze minimum z nich za to dostalo nějaký trest. Vyplývá to z toho, že nemají dostatečný počet neomluvených hodin, aby se jich nějaký kázeňský postih mohl týkat. Tím bych i sobě chtěla položit otázku, zda je trestání v případě záškoláctví opravdu tím správným řešením. V dokumentech MŠMT se v rámci řešení záškoláctví hovoří až o sekundární prevenci, ale jak rozvíjet prevenci primární, to se tam již nedozvídáme. Školy s tímto jevem bojují, ale myslím si, že k tomu nemají ty správné pokyny a nástroje. Vždyť to, že studenty budeme ještě trestat a něco jim dále vytýkat, povede spíše k další demotivaci a k dalšímu záškoláctví. Na některé studenty nemá vliv ani to, když jsou potrestáni. Pokud mají odvahu dopouštět se častějšího záškoláctví, s určitou formou trestu většinou dopředu počítají, ale je jim to lhostejné. Záškoláctví to opět neřeší. Když už se učitelé zajímají o to, kde studenti byli, nezacházejí do takových podrobností, aby zjistili i příčiny, které je k tomu vedly, což není ani nejvhodnější, ani pedagogicky optimální.

Studenti se nejčastěji dopouštějí záškoláctví na jeden den, ne na delší dobu, dále uvádějí, že za školu chodí jen výjimečně. Tak proč se jedná o společensky hodně diskutovanou skutečnost? Proč se tedy tvrdí – teď vycházím z teoretické části práce – že záškoláctví může být základem pro další rizikové chování? Z výsledků výzkumu vyplývá, že se převážně nejedná o patologické záškoláky, kteří vůbec nemají sklony k drogám či trestnému chování. Čím je to tedy způsobeno? Myslím si, že si studenti uvědomují důležitost studia, a to převážně z ekonomického důvodu a z perspektivy následného finančního zajištění a uplatnění na trhu práce. Každá škola má mít minimální preventivní program, ale v případě těchto vybraných škol

na studenty velký vliv nemá. Jak může více než polovina studentů napsat, že nevědí, zda na škole mají nějaký preventivní program? Je možné, že třeba nikdy nečetli jeho úplné znění, ale snad by si pamatovali, kdyby s nimi učitelé probírali možná rizika záškoláctví nebo jeho důsledky. Myslím si, že ve škole jsou studenti spíše upozorňováni na rizikovější chování spojené s drogami či pohlavními nemocemi a záškoláctví se v oblasti prevence opomíjí, protože se podceňuje jeho závažnost a také není dostatek času v hodinách veškeré rizikové chování probrat.

V neposlední řadě bych také chtěla své výzkumné šetření porovnat s jiným šetřením. Vybrala jsem si proto výzkum⁹⁰, který provedlo Centrum primární péče v Praze a jež nebylo zaměřeno přímo na záškoláctví, ale na všechny oblasti rizikového chování, a to včetně záškoláctví. Výzkumu se zúčastnilo 8 644 respondentů z různých škol, největší zastoupení měly střední odborné školy a data byla zpracována koncem roku 2017. Výsledky výzkumu jsou uspořádány dle ročníků, takže jsem si z toho mohla vybrat data, která jsou podobná mému výzkumnému šetření. Vzhledem k tomu, že se výzkumu zúčastnilo mnohem více respondentů, mají jejich odpovědi větší výpovědní hodnotu. Vezmeme-li v úvahu data pro první, druhé a popřípadě i třetí ročníky středních škol, na otázku, jak často se záškoláctví dopouštějí, zde nejčastěji více jak polovina studentů uvádí, že nikdy. V mém šetření naopak více jak polovina studentů uvedla, že se záškoláctví dopouští. Naopak se shodujeme v nejčastější odpovědi, a to když už se záškoláctví dopouštějí, tak je to jednou až dvakrát do roka. V mém šetření byla také nejčastější odpověď, že se záškoláctví dopouštějí jen výjimečně. Pravidelně každý týden nebo každý den označilo minimum studentů stejně jako v mém šetření, z čehož vyplývá, že se ani v jednom z případů nejedná o dlouhodobé záškoláctví. Další otázkou, ve které se shodujeme, je důvěra v pedagoga. V jejich výzkumu se častěji objevuje nedůvěra a neschopnost svěřit se svému učiteli a v mém výzkumném šetření, i když s malým počtem studentů, se tato nedůvěra prokázala také. V případě mého výzkumného šetření se dokonce objevilo, že větší nedůvěru k učitelům mají studenti státních středních škol. Ve zmíněném výzkumu však nebyly soukromé a státní střední školy rozděleny. Můžeme si také všimnout, že tato nedůvěra stoupá rovnoměrně se zvyšujícím se ročníkem. Další otázka jejich i mého výzkumu se zabývá pocity, tedy tím, zda je záškoláctví ovlivněno pocitem studentů ve škole. Až 43 % studentů se dopouští

⁹⁰LÍBAL, Miroslav a Roman PETRENKO. Výsledky šetření o rizikovém chování žáků 2. stupně ZŠ a SŠ v Praze. *Prevence-praha.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: http://www.prevence-praha.cz/attachments/article/17/Dotaznikove_setreni_RCH_2017%20%20%20C5%BE%C3%A1ci.pdf

záškoláctví, protože se ve škole necítí dobře, 27 % studentů se dopouští záškoláctví, přestože ve škole žádné problémy nemají. V mém výzkumném šetření se naopak prokázalo, že pocity ve škole nejsou natolik rozhodující, jelikož problémy s učiteli nebo spolužáky, případně prezentování nějakého referátu bylo studenty označeno minimálně, zatímco nejčastějším důvodem k záškoláctví byla nuda. Proto se ani při vyhodnocení získaných výsledků neshodujeme. Je také možné, že by nuda mohla být chápána jako špatný pocit ve škole a v tom případě by se nejčastější odpovědi shodovaly. Vzhledem k tomu, že zde nejsou špatné pocity blíže specifikovány, nelze přesně stanovit, co vše je mezi ně zahrnuto. I tak můžeme říci, že se nejčastější odpovědi z mého výzkumného šetření ve většině případů shodují s výzkumem Centra primární péče v Praze a tím se potvrzuje jejich objektivita.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala oblastmi, které je potřeba v případě řešení záškoláctví zjistit a dále s nimi pracovat, aby došlo k efektivnímu řešení tohoto rizikového chování. Obsahuje tedy charakteristiku období adolescence, dále příčiny a důsledky záškoláctví, v neposlední řadě také možnosti řešení tohoto jevu v rámci školy podle toho, jaké kompetence k tomu mají jednotliví pracovníci. Praktická část bakalářské práce byla věnována kvantitativnímu výzkumu prováděnému na středních odborných školách a jednom gymnáziu, kde jsem pomocí dotazníkového šetření zjišťovala, jaký mají respondenti postoj k záškoláctví.

Cílem mé práce bylo zjistit postoj studentů středních škol k záškoláctví. Myslím si, že pomocí výzkumných otázek v praktické části se mi to povedlo. Studenti se opravdu záškoláctví dopouštějí, ale dle výsledků mého výzkumu se nejedná o dlouhodobé záškoláctví, které je spojeno s další delikvencí. Převážně je způsobeno nudnou výukou v rámci školy nebo jinými zájmy studentů. Studenti jsou s tímto rizikovým chování seznámeni a počítají s možnými následky, které z toho vyplývají. Záškoláctví ale chápou spíše jako individuální problém a případné absentérství svých spolužáků neřeší a je jim to jedno. Někteří studenti v případě svého záškoláctví pocítují strach z odhalení nebo pocit viny, ale není jich mnoho, převážně je jim lhostejné, zda se někdo o jejich prohřešku dozví nebo je někde uvidí. Benevolentní přístup k záškoláctví vidí studenti i u svých rodičů, kteří jim jsou ochotni omluvenky za záškoláctví poskytnout, proto studenti nemají problém se svým rodičům svěřit s úmyslem, že nepůjdou do školy. Nejedná se o otázku, zda mohou zůstat daný den doma, spíše jim jen oznámí, kdy do školy nepůjdou a případný důvod. A tento postoj budou s největší pravděpodobností v dospělosti sdílet se svými dětmi i právě zmínění respondenti.

Mé výzkumné šetření se zabývalo více oblastmi záškoláctví najednou. Myslím si tedy, že by se dalo dále rozpracovat a zaměřit se na konkrétní oblasti, např. na prostředí, ve kterém studenti vyrůstají, na konkrétní minimální preventivní programy a analyzovat, v čem se jednotlivé školy shodují, či naopak rozcházejí. Výzkumné šetření jsem také chtěla zaměřit na rozdílné výsledky dle typu střední školy, a to na soukromé a státní střední školy. Na první pohled nejsou v grafickém znázornění vidět výrazné rozdíly, což je také dáno nerovnoměrným rozdělením počtu studentů ze soukromých a státních středních škol. Došlo k tomu, jelikož ve školách a třídách nejsou stejné počty žáků, a také proto, že jsem některé dotazníky musela vyřadit z důvodu jejich neplatnosti. Verifikací hypotéz jsem však dokázala, že typ střední školy

má na určité faktory vliv. Týká se to například důvěry v učitele v případě výskytu závažnějších problémů nebo v samotném výskytu záškoláctví.

Záškoláctví je jev, který se na školách vyskytoval a vyskytovat bude i nadále, je však potřeba ho udržovat v určitých mezích. Na základních školách je jednodušší tento problém regulovat, protože žáci plní povinnou školní docházku a mají chození do školy nařízené, v případě neplnění této povinnosti jim hrozí sankce. Studenty středních škol ale nemůžeme nutit chodit do školy, a je to tedy na jejich vůli a osobní motivovanosti. Záškoláctví je problémem současné společnosti a stává se čím dál tím více samozřejmým a běžným, ale není až tak alarmující, jak jsem usoudila podle výsledků vlastního výzkumu. Nalezneme zde mnohem rizikovější oblasti, ale tím nemyslím, že by se prevence záškoláctví měla nějak opomíjet. Naopak!

Seznam zdrojů

- BÁRTÍK, Pavel, Michal MIOVSKÝ (eds). *Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-808-7258-477.
- BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-807-3877-033.
- ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-802-4727-424.
- ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi: kázeňské strategie, zásady odměňování a trestání, hodnocení a klasifikace, podpora a motivace žáků*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4746-395.
- ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8463-X.
- ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-802-4630-717.
- DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-802-4426-426.
- EHLOVÁ, Marcela. *Výchovné poradenství na středních školách v kontextu současnosti*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2016. ISBN 978-807-3959-913.
- ELLIOTT, Julian a Maurice PLACE. *Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0.
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-802-4750-460.
- FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8626-8.
- HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3704-1.
- JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.
- KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-802-4745-022.

- KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-807-0418-963.
- KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-802-4734-743.
- KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8945-3.
- MACEK, Petr. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-802-4753-096.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství: celostátní vysokoškolská příručka pro studenty filozofických a pedagogických fakult studijního oboru 77-01-8 Psychologie a skupiny oborů Učitelství*. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-042-4526-9.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. Psychologická literatura. ISBN 80-042-5236-2.
- OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-808-6723-358.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3676-476.
- ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-859-3148-6.
- SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8.
- SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4740-423.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8802-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

5.1 Internetové zdroje:

ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#p67>

HLOUŠKOVÁ, Lenka. Mám základní vzdělání. Příčiny a důsledky předčasných odchodů ze studia a ze vzdělávání. *Studia paedagogica* [online]. 2014, **19**(2), 11-38 [cit. 2018-03-08]. DOI: 10.5817/SP2014-2-2. ISSN 18037437. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/734>

LÍBAL, Miroslav a Roman PETRENKO. Výsledky šetření o rizikovém chování žáků 2. stupně ZŠ a SŠ v Praze. *Prevence-praha.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: http://www.prevence-praha.cz/attachments/article/17/Dotaznikove_setreni_RCH_2017%20%20%C5%BE%C3%A11ci.pdf

MŠMT. Metodické dokumenty. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2017 [cit. 2017- 10- 06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

MŠMT. Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2017 [cit. 2017- 11- 8]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-jednotnemu-postupu-pri-uvolnovani-a-omlouvani-zaku-z-vyucovani-prevenci-a-postihu-zaskolactvi-predkladaci-zprava-a-text-pokynu>

MŠMT. Záškoláctví. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2017 [cit. 2017- 11- 17]. Dostupné z: www.msmt.cz/uploads/Priloha_11_Zaskolactvi.doc

PLHOŇ, F. Lékař má pečovat o zdraví pacientů a nezatěžovat se razítkováním omluvenek. *Euro.cz* [online]. © 2002 [cit. 2017- 11- 01]. Dostupné z: <https://zdravi.euro.cz/denni-zpravy/z-domova/lekar-ma-pecovat-o-zdravi-pacientu-a-nezatezovat-se-razitkovanim-142296>

TRHLÍKOVÁ, J. Předčasné odchody žáků ze středních škol. *Nuv.cz* [online]. © 2013 [cit. 2017- 11- 12]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/PREDCASNE_ODCHODY_pro_www_final.pdf

VACEK, Jaroslav, Helena PACNEROVÁ a Markéta MENCLOVÁ. *Příčiny předčasných odchodů ze středního školního vzdělávání u žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, průzkum pro projekt PROPOS*. Praha: Centrum adiktologie a IPPP, 2008, s. 34. [online]. 2017 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/studie/vyzkumna_zprava_predcasne_odchody.pdf

Seznam grafů

Graf č. 1: Zastoupení mužů a žen ve výzkumném šetření.	30
Graf č. 2: Typ střední školy.	30
Graf č. 3: Osobní zkušenost studentů se záškoláctvím.	31
Graf č. 4: První zkušenost se záškoláctvím.	31
Graf č. 5: Četnost záškoláctví během jedno školního roku.	32
Graf č. 6: Informovanost rodičů o záškoláctví předem.	33
Graf č. 7: Faktory ovlivňující záškoláctví.	33
Graf č. 8: Omlouvání absencí rodiči, aby studenti nedostali za záškoláctví kázeňský postih.	34
Graf č. 9: Podpora záškoláctví z strany rodičů.	35
Graf č. 10: Nejčastější důvod k záškoláctví.	35
Graf č. 11: Pocity studentů při záškoláctví.	36
Graf č. 12: Délka trvání záškoláctví.	37
Graf č. 13: Místo, kde záškoláci tráví čas.	38
Graf č. 14: Nejčastější aktivity záškoláků.	39
Graf č. 15: Způsob opatření omluvenky.	40
Graf č. 16: Nejčastěji uváděný důvod pro záškoláctví v omluvném listě.	41
Graf č. 17: Zisk kázeňských postihů za záškoláctví.	42
Graf č. 18: Postoj studentů k záškoláctví svých spolužáků.	42
Graf č. 19: Důvěra k učitelům v případě problémů.	43
Graf č. 20: Přítomnost preventivního programu na školách a subjektivní názor studentů na něj.	44

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Empirické četnosti H1	45
Tabulka č. 2: Teoretické četnosti H1	45
Tabulka č. 3: Testové kritérium H1	45
Tabulka č. 4: Empirické četnosti H2	46
Tabulka č. 5: Teoretické četnosti H2	46
Tabulka č. 6: Testové kritérium H2	47
Tabulka č. 7: Empirické četnosti H3	47
Tabulka č. 8: Teoretické četnosti H3	48
Tabulka č. 9: Testové kritérium H3	48
Tabulka č. 10: Empirické četnosti H4	49
Tabulka č. 11: Teoretické četnosti H4	49
Tabulka č. 12: Testové kritérium H4	49
Tabulka č. 13: Empirické četnosti H5	50
Tabulka č. 14: Teoretické četnosti H5	50
Tabulka č. 15: Testové kritérium H5	50

Příloha 1 – Dotazník

Milí studenti, milé studentky,

Jmenuji se Kateřina Rajnohová a jsem studentkou 3. ročníku Humanitních studií na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice. Tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění krátkého dotazníku na téma postoj studentů středních škol k záškoláctví, který Vám nezabere více jak 10 minut. Ve svých odpovědích prosím uvádějte vždy jen jednu možnost, pokud není uvedeno jinak. Vzhledem k tomu, že se jedná o citlivé téma, je dotazník anonymní a s vašimi odpověďmi bude nakládáno s opatrností. Získaná data z tohoto dotazníku budou sloužit k vypracování mé bakalářské práce. Předem děkuji za ochotu a přeji hezký den.

1. Jakého jste pohlaví?

- a) žena b) muž

2. Na jaký typ střední školy chodíte?

- a) státní střední škola b) soukromá střední škola

3. Kolik je Vám let? (V případě, že je vám více jak 18 let, dotazník již dále prosím nevyplňujte.)

- a) Ještě mi nebylo 18 let. b) Již mi bylo 18 let.

4. Máte osobní zkušenost se záškoláctvím? (Pokud jste nikdy nebyli „za školou“, dotazník již dále prosím nevyplňujte.)

- a) ano b) ne

5. Kdy jste byli poprvé „za školou“?

- a) základní škola – první stupeň b) základní škola – druhý stupeň c) střední škola

6. Jak často během jednoho školního roku chodíte „za školu“?

- a) výjimečně b) 3x-4x za rok c) 1x za měsíc d) několikrát do měsíce
e) několikrát do týdne

7. Když jste „za školou“, vědí rodiče o Vaší absenci ve výuce předem?

- a) ano b) někdy c) nikdy

8. Kdo vás nejčastěji navádí k záškoláctví?

- a) rodiče b) sourozenci c) spolužáci d) učitelé e) někdo jiný
..... (uveďte)

9. Omluvili Vám rodiče absenci někdy jen proto, abyste neměli nějaký kázeňský postih?

- a) ano b) ne

10. Nechali Vás někdy rodiče doma jen tak, aniž byste k tomu měli nějaké závažné důvody?

- a) ano b) ne

11. Jaký je Váš nejčastější důvod pro záškoláctví?

- a) Nevycházím s učiteli. b) Nevycházím se spolužáky. c) Nechápu danou látku.
d) Chci se vyhnout testu. e) Mám strach ze špatné známky. f) Šikanují mě tam.
g) Nebaví mě to tam. h) Chci zažít dobrodružství i) jiné
.....

12. Jaký pocit prožíváte, když jste „za školou“?

- a) Strach, že mě někdo odhalí. b) Hrdost c) Dobrodružství d) Pocit viny
e) Je mi to jedno.

13. Na jak dlouhou dobu nejčastěji chodíte „za školou“?

- a) celý týden b) celý den c) jen část dne d) jen na jednu hodinu

14. Kde nejčastěji trávíte volný čas, který získáte tím, že nejste ve škole?

- a) v budově školy b) doma c) v restauraci, baru d) v obchodním centru
e) na veřejných prostranstvích – park, nádraží f) Jiné
- (uveďte)

15. Co nejčastěji děláte, když jste za „školou“? Můžete uvést více možností.

- a) Spím. b) Jsem na počítači, telefonu, tabletu. c) Kouřím, piji alkohol. d) Beru drogy.
e) Nakupuji. f) Páchám nějakou trestnou činnost. i) Učím se. j) Pracuji.
k) jiné

16. Jakým způsobem řešíte omlouvání svých absencí?

- a) Zfalšuji si omluvenku i s podpisem rodičů b) Simuluji nemoc a dojdu si k lékaři
b) Řeknu to rodičům a ti mi to omluví. d) Odejdu ze školy poté, co má učitel již zapsanou mou
přítomnost v docházce a omluvenku tedy nepotřebuji.
e) jiné
- (uveďte)

17. Jaký důvod nejčastěji uvádíte do omluvného listu v případě záškoláctví?

- a) nemoc b) nevolnost c) rodinné důvody d) lékař e) jiné
.....
- (uveďte)

18. Dostali jste již za záškoláctví nějaký kázeňský postih?

- a) ne b) ano – třídní důtku c) ano – ředitelskou důtku d) ano – dvojku z chování
e) ano – trojku z chování f) ano – již mě jednou vyloučili ze školy.

19. Když se dozvíte, že byl nebo je váš spolužák/ spolužačka za školou, jak se zachováte?

- a) Ihned to někomu řeknu. b) Půjdu s ním. c) Opovrhuji jím a nebavím se
s ním.
c) Je mi to jedno, ať si dělá, co chce. d) Vysvětlím mu, že to není správné.
e) Zeptám se ho na důvod, proč to dělá.

20. Důvěřujete svému třídnímu učiteli natolik, že byste se mu v případě svých problémů, které by později mohly vést například k záškoláctví, dokázali svěřit?

- a) ano b) ne

21. Máte na Vaší škole preventivní program, který by vás upozorňoval na rizika záškoláctví, pomocí kterého by se pracovníci školy snažili tomuto jevu předcházet?

- a) Ano a je účinný. b) Ano, ale není moc účinný. c) Nevím, jestli něco takového
máme.
d) Nemáme, ale naše škola by ho potřebovala. e) Nemáme a nic takového nepotřebujeme.